

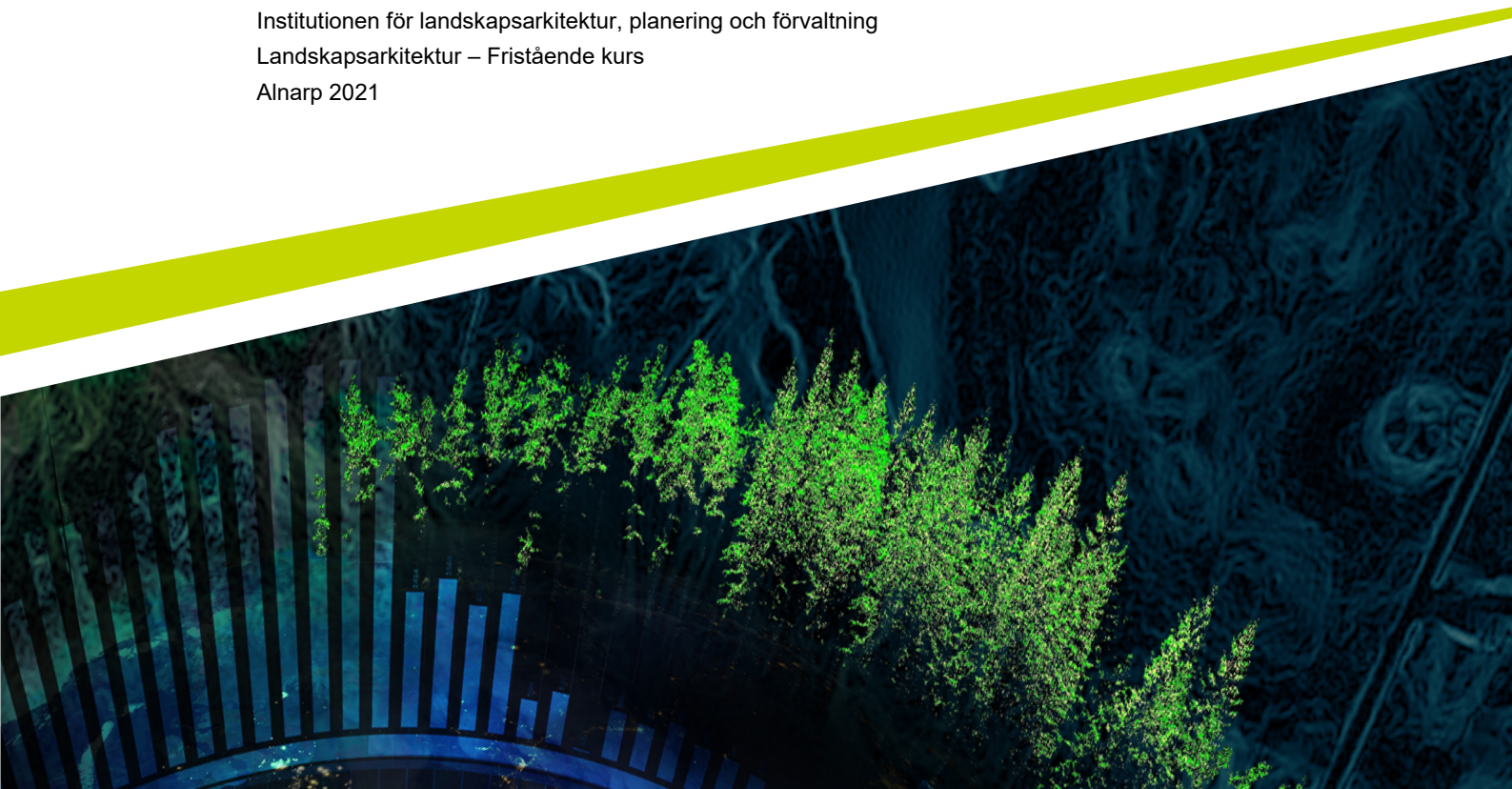
Metoder för växtkomposition

– en redogörelse av komponenter och metoder bakom
skapandet av perennrabatter

*Methods for planting design – a report of the components and methods behind the
creation of perennial plantings*

Hanna Blomstrand

Självständigt arbete • 30 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Landskapsarkitektur – Fristående kurs
Alnarp 2021

Metoder för växtkomposition – en redogörelse av komponenter och metoder bakom skapandet av perennrabatter

Methods for planting design – a report of the components and methods behind the creation of perennial plantings

Hanna Blomstrand

Handledare: Petra Thorpert, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator: Anders Folkesson, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Bitr. examinator: Stefan Sundblad, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 30 hp
Nivå och fördjupning: A2E
Kurstitel: Independent Project in Landscape Architecture
Kurskod: EX0852
Program: Fristående studier inom landskapsarkitektur på avancerad nivå
Kursansvarig inst.: Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2021
Omslagsbild:

Nyckelord: planting design, växtkomposition, perennial planting, perennial planting design, perennplantering

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

<https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FIGURFÖRTECKNING	3
SAMMANFATTNING.....	5
ABSTRACT	5
INLEDNING.....	6
BAKGRUND	6
SYFTE & MÅL.....	8
MÅLGRUPP.....	8
FRÅGESTÄLLNING	8
TEORETISK RAM.....	8
METOD	9
LITTERATURSTUDIEN	9
PRESENTATION	10
PROCESSEN.....	10
ÖNSKAT RESULTAT.....	11
LITTERATURSTUDIE	12
DEL 1 - VÄXTKOMPOSITIONENS KOMPONENTER.....	12
<i>Form</i>	12
FÄRG	20
STRUKTUR.....	23
<i>Skillnaden mellan en strukturväxt och en fyllnadsväxt</i>	24
TEXTUR	25
HARMONI OCH KONTRAST	26
REPETITION OCH RYTM.....	28
DEL 2 - PLANTERINGSMETODER	30
<i>Blockplantering</i>	30
<i>Drift</i>	31
<i>Grupplanteringar</i>	32
<i>Mix</i>	33
RESULTAT	38
GESTALTNINGSFÖRSLAG	39
DISKUSSION	45
SLUTSATS	47
REFERENSER	48
TRYCKTA KÄLLOR	48
DIGITALA KÄLLOR.....	49
BILDKÄLLOR	50
OPUBLICERAT MATERIAL	51
TABELLFÖRTECKNING	52

FIGURFÖRTECKNING

FIGUR 1 ARBETSPROCESSEN FÖR DETTA ARBETE	10
FIGUR 3 FAKTORER SOM PÅVERKAR VILKA VAL MAN GÖR VID VÄXTKOMPOSITIONEN (BLOMSTRAND 2021)	12
FIGUR 4 PERSICARIA AFFINIS ÄR EN VÄXT MED EN MATTLIKNANDE FORM(ROBINSON 2016)	15
FIGUR 5 ASTRANTIA RÄKNAS TILL VÄXTER MED RUNDAD FORM.....	16
FIGUR 6 ORMBUNKE MED VÄLVD FORM	16
FIGUR 7 GRÄS VÄXER OFTA I TUVOR.....	17
FIGUR 8 VERONICASTRUM VIRGINICUM RÄKNAS TILL UPPRÄTTVÄXANDE FORMER.....	17
FIGUR 9 THALICTRUM RÄKNAS TILL GRUPPEN PLYMER	18
FIGUR 10 SLÖJA I FRAMKANT	19
FIGUR 11 FIGUR 11 GOETHES FÄRGCIRKEL(JOHN DOE / CC-BY-SA-3.0).....	20
FIGUR 12 BLOMMAN PÅ LIATRIS SPICATA HAR EN STARK LILA FÄRG UNDER SOMMAREN OCH EN TYDLIG STRUKTUR EFTER BLOMNINGEN AVTAGIT	24
FIGUR 13 KONTRAST BEROENDE AV PROPORTION. OVAN: MER LILA ÄN GULT- UNDRE: MER GULT ÄN LILA. BILDEN ÄR SKAPAD FÖR DETTA ARBETE.	28
FIGUR 14 FIGUREN VISAR OLIKA EXEMPEL PÅ REPETITION OCH RYTM OCH ÄR EN BEARBETNING AV EN TABELL SKAPAD AV SVENSSON (2018). BILDEN ÄR SKAPAD FÖR DETTA ARBETE AV BLOMSTRAND(2021)	29
FIGUR 15 NYANSER SOM REPETERAS I EN PLANTERING SKAPAR RYTM OCH ÄR EN BEARBETNING AV EN TABELL SKAPAD AV SVENSSON (2018). BILDEN ÄR SKAPAD FÖR DETTA ARBETE AV BLOMSTRAND(2021)	29
FIGUR 16 BILD FRÅN SIDAN AV BLOCKPLANTERING	30
FIGUR 17 BILD FRÅN SIDAN AV PLANTERING MED DRIFTS	31
FIGUR 18 BILD FRÅN SIDAN AV EN RYTMISK GRUPPLANTERING	32
FIGUR 19 BILD FRÅN SIDAN AV UPPLÖST GRUPPLANTERING	32
FIGUR 20 BILD FRÅN SIDAN AV PLANTERING MED LEITSTAUDEN PRINCIPEN	33
FIGUR 21 BILD FRÅN SIDAN AV MATRIXPLANTERING	34
FIGUR 2 BESKRIVNING AV VÄXTKOMPOSITION SOM PROCESS SKAPAD FÖR DETTA ARBETE(BLOMSTRAND 2021)	38

SAMMANFATTNING

Det här arbetet handlar om växtkomposition. Syftet är att identifiera vilka de viktigaste komponenterna i en rabatt är. Finns det gemensamma synsätt kring vilka former växterna har och vilka som är viktigast? Dessutom utreds vilka planteringsmetoder som används och hur de används vid planering av en växtkomposition. Genom studier av olika växtgestaltares arbetssätt utreds vilka de viktigaste komponenterna i en rabatt är och hur man kan sätta samman dem för att skapa en lyckad plantering. Informationen sammanställs i tre designförslag som visar hur man kan använda sig av de metoder som presenterats i studien.

ABSTRACT

This work is about planting design. The purpose is to identify the most important components of a planting. Are there common views on what shapes the plants have and which ones are most important? In addition, it is investigated which planting methods are used and how they are used when planning a planting. Through studies of different plant designers' working methods, it is investigated what the most important components of a planting are and how to put them together to create a successful planting. The information is compiled in three design proposals that show how to use the methods presented in the study.

INLEDNING

Det finns olika sätt att komponera en rabatt på och metoden man använder sig av skiljer sig mellan utförare. Det finns flera exempel från litteraturen där man vill uppnå ett liknande uttryck men författarna har olika metoder för att göra det på. Man kan nästan säga att det inte finns några rätt eller fel, enbart olika metoder för att sätta samman växter i en rabatt. Materialet, alltså växterna, är densamma men man kan välja att använda dem på olika sätt i rabatten.

Den här uppsatsen fokuserar därför på själva materialet, växterna, och vilka estetiska funktioner de har i en rabatt. En utredning görs sedan kring de olika designprinciperna eller metoderna som beskrivs i den utvalda litteraturen.

BAKGRUND

Det finns många stilar inom växtkomposition och vissa omnämns fler gånger i litteraturen som behandlats för detta arbete. Därför jämförs den traditionella och den naturalistiska stilen som är de två stilar som omnämnts flertalet gånger.

Inom det traditionella synsättet grupperar man växter efter dess form och färg.(Hansen 1993) Rabatten innehåller rytmiska upprepningar för att uppnå en harmonisk plantering. Lökar och annuella växter kombineras med perenner och gräs för att höja upplevelsefaktorn(a.a.). I boken *Perennials and their garden habitats* av Richard Hansen beskrivs hur växter bör kombineras för att planteringen ska bli lyckad i traditionell mening(a.a.). Som exempel ges 'Border' planteringen som vanligtvis är lång och smal rabatt med en mur eller en häck i bakkant. Den planteras med höga perenner eller träd baktill och blir sen lägre och lägre mot rabattens framkant(a.a.).

Den naturalistiska stilen skiljer sig både i planeringsstadiet, själva designprocessen, hur man grupperar växter och planterings slutliga uttryck. Den naturalistiska planteringen bygger på att skapa ett växtsamhälle som inspirerats av naturliga platser(Dunnett 2019; Hitchmough 2017). Arketyper finns där men man använder i många fall samma växter som i den traditionella planteringen.

Det finns många olika sätt att komponera en rabatt på och rabattens komponenter är många. Med komponenter menas i det här fallet växternas olika uttryck och växtsätt. En expert inom ämnet bör således vara väl inarbetad i vad kompositionens uttryck ska utvecklas till och därmed vilka komponenter som krävs för att uppnå önskat uttryck.

En växtkomposition innehåller många olika komponenter eller olika funktioner. Färg, form, struktur och textur är de delar som vi kan uppfatta och vi reagerar olika på hur de ser ut tillsammans. Kort sagt om vi tycker det är fint eller inte. Färger är något vi uppfattar individuellt och man kan tycka väldigt

olika om(Oudolf 2013). Kompositören behöver förstå hur färg och form fungerar ihop eller hur olika strukturer kan framhäva varandra.

Det estetiska är inte allt för att lyckas med en rabatt. Fortsättningsvis är det kanske ännu viktigare för kompositören att känna till hur växterna interagerar med varandra för att säkra planterings hållbarhet. När man talar om hållbara planteringar flyttas fokus lite ifrån det estetiska och man talar istället om hur väl växterna fungerar tillsammans. Om en växt konkurrerar ut en annan kommer rabatten att förändras till något som inte var enligt planen och uttrycket man önskat blir något helt annat. Ordet hållbarhet kan man kanske i det här fallet tolka som att sätta samman olika växter som kan leva tillsammans i en dynamisk relation och som dessutom är fina ihop.

Växtkomposition som ämne är en balansgång mellan vetenskap och estetik. Dagens moderna planteringar strävar efter att innehålla ett ståndortsanpassat växtmaterial, *vetenskap*, och uttrycket strävar efter att efterlikna naturliga växtsamhällen, *estetik*. (Körner et al 2016) Det moderna konceptet med ståndortsanpassade planteringar har vuxit fram under en period om trettio år. Richard Hansen frångick under 1990-talet användandet av traditionella trädgårdsväxter och istället letade efter växter utanför hans verksamhetsområde Tyskland. Han sökte enligt växtsociologiska principer efter växtsamhällen som han kunde efterlikna hemmavid. Från medelhavsregioner och nordamerikanska prärien kom inspirationen till att skapa naturalistiska planteringar och resultatet blev de moderna naturliga planteringar som så ofta syns idag.(a.a.)

Hansen applicerade Alwin Seiferts förhållningssätt om jordnära planteringar (*bodenständigkeit*) vilket han beskriver i trädgårdssammanhang som "*everything that is foreign or rare that is in artistic harmony with its surrounds*"(Seifert 1942 s185 se Körner et al 2016). Utöver det naturalistiska uttrycket lade Hansen också stor vikt vid växtplatsen eller ståndorten vilket innefattar platsens förutsättningar – jord, vatten och klimat – med betoning på hållbarhet(Körner et al 2016).

Hansen ansåg att växternas naturliga dynamik var en del av rabattens utveckling och den mogna trädgården var fulländad. Den naturliga dynamiken innebär att växterna tillåts att sprida sig med frö och placera sig där de vill istället för att enbart plantera dem. Succession var alltså en del av utveckling till det mogna stadiet som han ansåg var det fulländade resultatet av planteringen. Detta är en hörnsten i det naturalistiska synsättet och resultatet är en rabatt som tillåts utvecklas på egen hand. Detta kan i sin tur innebära färre skötselinsatser.(Körner et al 2016) Det är också grunden i det hållbarhetstänk som ofta nämns i samband med det naturalistiska planteringsidealet(Hansen 1993). Litteraturen visar att synsättet har adapterats av flera andra som arbetar efter liknande ideal där man lägger tonvikten vid att skapa ett växtsamhälle som successivt kan utvecklas tillsammans för att skapa ett naturalistiskt uttryck.

För att förstå hur man kan sätta samman växter på olika sätt kommer ett antal olika metoder för placering av växter att utredas. I uppsatsen kallas de *planteringsmetoder*.

Tidigare forskning och kunskapsläge

Ämnet växtkomposition är omskrivet i många böcker skrivna av trädgårdsdesigners, landskapsarkitekter och trädgårdsentusiaster. Gemensamt för den här typen av böcker är att de speglar en personlig upplevelse, som stämmer överens med författarens tycke och smak. Detta arbete kan skapa en mer neutral bild av växtkomposition som inte är färgad av personliga tankar och idéer.

Flera studenter har behandlat ämnet växtkomposition i sina examensarbeten och till stor del fokuserat på planteringar i stadsmiljö. I det här arbetet behandlas rabatter istället utan fokus på omgivande miljö vilket innebär att kunskapen kan appliceras i olika typer av miljöer.

SYFTE & MÅL

Syftet med arbetet är att utreda vad växtkomposition innebär och vilka komponenter en växtkomposition innehåller. Det ska utredas vilka komponenter som är viktiga och hur dessa används för att komponera en rabatt.

Arbetet kommer avslutas med tre gestaltningsförslag som innehåller de komponenter som behandlas i arbetet. Förhoppningen är att arbetet slutligen kan användas som ett stöd vid planering av växtkomposition.

MÅLGRUPP

Arbetet kan intressera studenter eller yrkesverksamma med intresse för växtkomposition och trädgårdsdesign.

FRÅGESTÄLLNING

Vilka är växtkompositionens primära komponenter och hur kan dessa sättas samman vid växtgestaltning?

TEORETISK RAM

Genom att utgå från några utvalda författare och deras metoder är förhoppningen att kunna sammanställa informationen för att hitta gemensamma och icke gemensamma åsikter och kring växtkomposition. Författarna är utvalda eftersom de dykt upp i olika sammanhang under utbildningen på SLU samt vid sökningar med de tidigare nämnda sökorden.

Författarnas böcker som detta arbete bygger på:

P. Oudolf - Planting Design (Oudolf 1999)

P. Oudolf och N. Kingsbury - Planting: A new perspective(2013)

N. Dunnett - Naturalistic Planting design (Dunnett 2019)

T. Rainer och C. West - Planting in a Post-wild world (Rainer 2015)

N. Robinson - Planting Design (Robinson 2016)

G. Jekyll - Colours in the Garden (Jekyll 1911)

R. Hansen och F. Stahl - Perennials and their garden habitats (Hansen & Stahl 1993)

N. Kühn - Neue Staudenverwendung (Kühn 2011)

De här författarna och deras böcker nämns även i avhandlingar. Avhandlingar som detta arbete bygger på:

S. Körner et al(2016) har skrivit om Richard Hansen och hans kunskap om perennplanteringar.

R. Bisgrove(2006) har skrivit om Gertrude Jekylls arbete med färger i trädgården.

METOD

Litteraturstudien utreder vilka de viktigaste komponenterna är i en rabatt. De olika författarnas åsikter presenteras tillsammans för att kunna jämföras. Studien ämnar till att söka efter likheter och olikheter av författarnas åsikter. Växtförslag som hör ihop med en viss komponent eller metod presenteras också.

LITTERATURSTUDIEN

I detta arbetet analyseras information som finns i böcker såväl som i vetenskapliga artiklar av tidigare nämnda författare. Litteraturstudien är en kartläggning av olika tekniker och metoder för att skapa en rabatt.

Befintlig litteratur ger en bra kunskapsgrund, men en del av processen kommer innefatta att utreda vilken information som finns tillgänglig inom området för växtkomposition. För att nå relevanta artiklar användes databasen Epsilon. Sökorden på engelska får fler träffar än de svenska.

Sökord inom ämnet: *planting design, växtkomposition, perennial planting, perennial planting design*

De författare som refereras till har förekommit under min utbildning, i referenslistan på studentarbeten eller genom mina sökningar.

Sökord författare: *James Hitchmough, Piet Oudolf, Noel Kingsbury, Ulf Nordfjell, Nigel Dunnett, Gertrude Jekyll, Nick Robinson, Richard Hansen*

Författarnas namn användes som sökord på webbsidor som säljer böcker för att hitta litteratur som inte finns tillgängliga i biblioteket på Sveriges lantbruksuniversitet. Därmed kunde biblioteket i sin tur låna böckerna av andra bibliotek.

För att hitta ny kunskap inom ämnet har sökningar gjorts på andra författarna som refereras till i böcker och artiklar, det var så Richard Hansen blev intressant för detta arbete. I en artikel av Körner(2016) nämndes för första gången Richard Hansen som visade sig vara en av föregångarna till dagens moderna planteringar. Genom sökningar efter böcker skrivna av honom hittades boken *Modern planting design* och *Perennials in the garden habitat*.

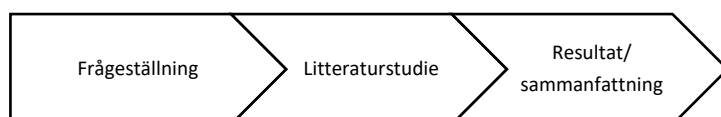
Under sökprocessen efter litteratur av Hansen hittades även boken *Neue Staudenverwendung*(Kühn 2011). Boken fanns enbart på tyska men genom att titta på bilder och översättning av små bitar visade sig information intressant för arbetet. Då påbörjades ett stort arbete med att översätta delar som i detalj beskrev det som inte kunde hittas på annat håll. Översättningen gjordes med hjälp av Google Translate som har en funktion där man kan ta en bild av texten som den sen översätter. Översättningen gjordes direkt till engelska eftersom översättningen är mer korrekt än den svenska översättningen. Därefter översattes den till svenska. Ämneskunskapen och med andra böcker till hjälp kan översättningen anses som tillförlitlig.

PRESENTATION

Litteraturstudie ska sammanställas som en skriftlig rapport och därefter bearbetas för att passa inom ramen för en digital presentation. Dessutom ska rapporten omarbetas för att passa in i en vetenskaplig poster inför slutpresentationen.

PROCESSEN

Arbetet börjar med att reda ut vilka frågeställningar som ska besvaras. Därefter utförs litteraturstudien som ger ett resultat.

Figur 1 Arbetsprocessen för detta arbete

För att besvara frågeställningarna genomfördes litteraturstudien. Den första delen av litteraturstudien ska besvara frågeställningen *Vilka är växtkompositionens primära komponenter och hur kan dessa sättas samman vid gestaltning av en rabatt?*

Därefter ska sammanfattningen skrivas för att uppnå ett resultat innan arbetet avslutas med en diskussion.

ÖNSKAT RESULTAT

Förhoppningen är att utöka kunskapen kring perennrabatter och dess komponenter samt planteringsmetoder. Dessutom finns en önskan om att kunna sammanställa informationen på ett begripligt sätt för läsaren att ta till sig och sedan kunna använda som stöd vid planering av rabatter.

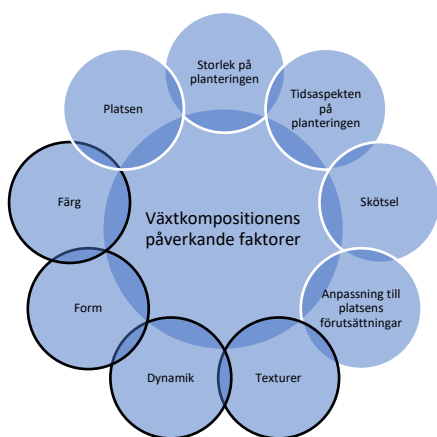
LITTERATURSTUDIE

Litteraturstudien är uppdelad i två delar:

Del 1 är Växtkompositionens komponenter som ska svara på vilka växtkompositionens primära komponenter är.

Del 2 är Planteringsmetoder som ska svara på hur växtkompositionens komponenter kan sättas samman vid gestaltning av en rabatt?

DEL 1 - VÄXTKOMPOSITIONENS KOMPONENTER

Figur 2 Faktorer som påverkar vilka val man gör vid växtkompositionen (Blomstrand 2021)

För att formge en rabatt behöver man tänka på ett flertal aspekter som påverkar vilka val man gör. De faktorer som påverkar syns i modellen.(Svensson 2018) För att skapa en välplanerad rabatt bör man ha alla dessa faktorer i åtanke eftersom de kommer påverka resultatet(a.a.).

I det här arbetet kommer fokus vara på följande delar form, färg och texturer i enlighet med figur 3. Efter att

litteraturen bearbetats visar det sig att struktur också är en

viktig del och den behöver också vara med, i modellen kan man tolka struktur som en del av rabattens dynamik. Men i

det här arbetet kommer det benämnas som struktur.

Den enskilda växtens utseende bygger på form, färg, struktur och textur och de kommer att beskrivas i första hand. Därefter beskrivs det som ytterligare påverkar rabattens visuella värden som harmoni och kontrast, repetition och rytm samt planterings dynamik.

Form

Växter har olika former och det bidrar till att de passar in på olika sätt i en plantering. Vi behöver förstå hur växterna tillsammans skapar ett visst uttryck eller karaktär – en visuell effekt.(Robinson 2016)

Inom litteraturen benämns formerna olika men när man läser om kriterierna för att uppfylla en viss form visar det sig att det är samma former men de har olika benämningar. Ytterligare skiljer sig benämningarna mellan engelskan till de svenska översättningarna. I litteraturen benämns växtens form ibland också som dess arkitektur, alltså dess arkitektoniska uttryck vilket är samma som benämningen

form som vi använder här. Växtens form kan användas på olika sätt i planteringen eftersom form skapar olika uttryck och bidrar på olika sätt till planterings helhet.

Tabell 1 De olika författarnas uppdelning av form, en sammanfattning

Person	Definition av FORM	Referens
P. Oudolf	Former på blad, blommor eller blomknopp, fröställningar och växtens form. Benämner också växtens form som struktur.	(Oudolf 1999)
N. Robinson	Delar upp växtens form i grupper efter visuella typutseenden.	(Robinson 2016)
N. Kühn	Beskriver växtens form via schematiska bilder över olika växters form och ger exempel på vilka växter som överensstämmer med formen som anges.	(Kühn 2011)
R. Hansen & F. Stahl	Beskriver växternas form som de upplevs och i relation till hur de sprider sig. Han fördelar dem mellan vilka som inte vissnar ner under vintern och vilka som gör det.	(Stahl 1993)
N. Dunnett	Den enskilda växtens form. Beskriver tre huvudformer: Upprätt, rundad och platt. Därefter hur höga växterna är. Slutligen om de har en strikt, medelstrikt eller lös form.	(Dunnett 2019)
T. Rainer & C. West	Beskriver form i kombination med dess funktion i planteringen som strukturväxter/upprättväxande, marktäckande eller fyllnadsväxter.	(Rainer 2015)

Det är väsentlig skillnad mellan hortikulturens beskrivning av växten och hur den benämns inom design. Inom hortikulturen delar man upp växter i enlighet med dess genetiska uppbyggnad och inom design är fokus på hur växten är uppbyggd och vilken funktion det ger växten i planteringen (Robinson 2016). Växternas former fördelas inom ämnet växtkomposition i grupper efter hur deras växtsätt gestaltar sig och efter hur de växer.

Definitionen av form skiljer sig mellan de olika författarna var böcker har studerats för detta arbete. Samtliga beskriver den enskilda växtens form och skiljer dem åt genom deras växtsätt, alltså deras form. Dunnett (2019) delar upp växterna enligt tre primära former och använder sig sedan av undergrupper som syns i tabell 1 nedan. Generellt är det en ganska bred beskrivning av växternas utseende som han använder sig av, förmodligen beror detta på att han arbetar mer med lager i planteringen istället för enskilda växtens form. Att han arbetar i lager innebär att han använder helt andra benämningar och ett annat arbetssätt som är svårt att jämföra med de andra författarnas arbetssätt. Dunnett arbetar med ett lager i taget och lagret kan ibland jämföras med växter som har de former som beskrivs här, exempelvis lager 1 med Ankarväxter. När Dunnett beskriver Ankarväxter har de jämförbart lika kvalitéer som en upprättväxande växt har när de andra författarna beskriver formen. (Dunnett 2019)

Tabell 2 Dunnetts(2019) beskrivning av form i tabellformat

1	2	3
Upprätt form	Hög	Strikt form
Rundad form	Medelhög	Medelstrikt form
Platt form	Låg	Lös form

Robinson(2016) har en mer detaljerad beskrivning av växternas utseende och delar upp växterna i 23 olika grupper. Dessa karakteriseras både av växtens totala form men också av bladformer.

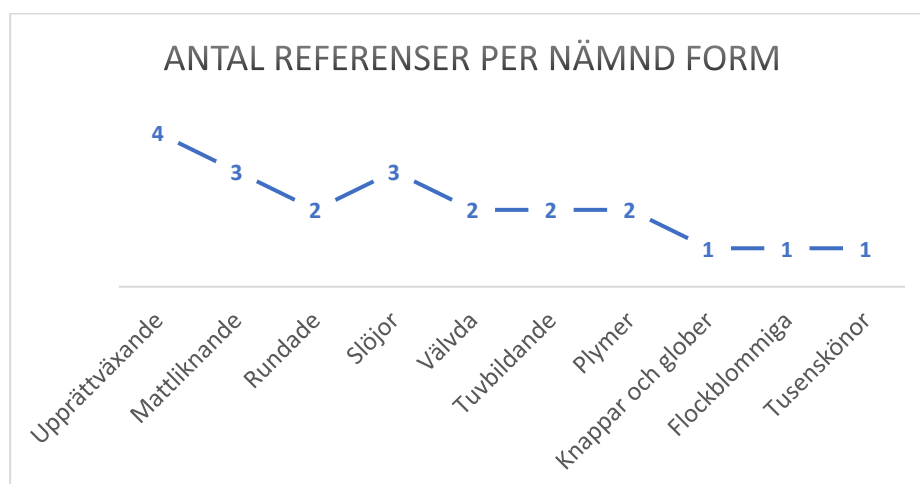
Definitionerna av form är fler än det behövs för just detta arbete eftersom de även innefattar vedartade växter, formklippta och suckulenta växter i egna grupper. Dessa har därför uteslutits i detta arbete eftersom de inte gäller perenner.(Robinson 2016)

Kühn(2011) beskriver växternas form på ett liknande sätt som Robinson. Kühn beskriver också flera typutseenden och många har liknande beskrivning som Robinsons, men de är något vidare i sin beskrivning och samlade under samma benämning. Han visar också en exempelväxt intill beskrivningen av formen.(Kühn 2011)

Oudolf(1999) särskiljer sig i den här gruppen eftersom han beskriver växtens form som dess struktur vilket innebär att han lägger till ännu en faktor som påverkar formen. Alltså växtens förmåga att behålla en viss form eller struktur under säsongen. Dessutom definierar han formen mer detaljerat än de andra författarna och beskrivningen innefattar även blad, blommor, blomknoppar och fröställningar i kombination med växtens form. Man kan säga att han beskriver några få grundformer och därtill deras detaljerade former. Om han beskriver en upprättväxande perenn påverkas denna av vilken form blomman också har och summan av helheten och detaljerna placerar växten i en viss grupp.(Oudolf 1999)

Tabellen nedanför visar hur många av författarna som refererar till nämnda former. De former som flest refererar till är Upprättväxande, Mattliknande, Rundade, Slöjor, Vålvda, Tuvbildande och Plymer. Oudolf särskiljer sig tack vare att han lägger stor vikt vid växtens form i kombination med dess blomning och fröställningarnas utseende. Därför listas också Knappar och glober, Flockblommiga och Tusenskönor. De former som två eller fler av författarna refererar till kommer beskrivas i avsnittet form.

Tabell 3 Antal referenser per nämnd form

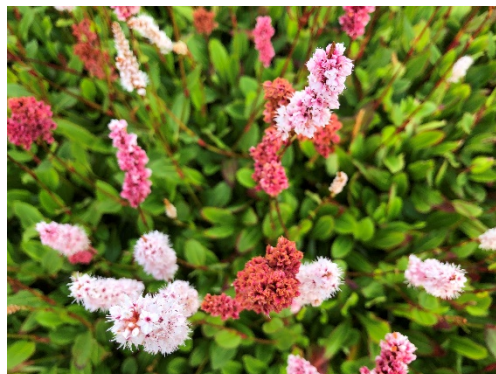

Presentation av olika växtformer

Nedan presenteras olika former som man vanligtvis ser hos perenner och gräs. De former som presenteras är de som författarna nämner i sina respektive böcker. Under varje form presenteras också en tabell med definitionen som författarna använder för formen samt författarnas val av typväxter som representerar formen. Det kan ge en vägledning för dig som läser kring vilka växter som passar in i gruppen. Författarens egen definition av formen skiljer sig åt men de är överlag synonyma. Definitionerna är översatta från tyska och engelska.

Mattliknande form

Den mattliknande formen representeras av krypande växter som skapar mattor av vegetation tack vare dess spridningssätt med utlöpare. Det är växter som växer nära marken och skapar stora växtsamhällen som täcker marken. *Persicaria affinis*(figur 1) har en mattliknande form.(Robinson 2016)

Figur 3 *Persicaria affinis* är en växt med en mattliknande form(Robinson 2016)

De mattliknande växterna är värdefulla som ett marktäckande lager ur vilken perenner, lökar och buskar kan växa ur. Växter med mattliknande uttryck bör uppfylla vissa krav för att fungera som en lämplig marktäckare. De bör snabbt täcka marken och fylla igen tomrum men inte vara så pass konkurrenskraftig att den tränger undan annan växtlighet.(Robinson 2016)

Hansen och Stahl delar upp de mattliknande växterna i två, de som växer horisontellt hela tiden och de som behöver delas för att föröka sig(Stahl 1993).

Tabell 4 Författarnas val av begrepp

Författare	Definition av formen	Exempelväxter
N. Robinson	Mattlik eller utsträckt	Ajuga reptans, Persicaria affinis, Hedera ssp ., Juniperus horizontalis, Cotoneaster adpressus(Robinson 2016)
R. Hansen & F. Stahl	Mattliknande form	Antennaria, Lysimachia nummularia, Aubretia, Phlox subulate(Stahl 1993)
N. Dunnett	Platt och lös, medel eller strikt form (Dunnett 2019)	<i>Inga exempelväxter angivna</i>

Rundad form

Klumpväxande perenner och gräs som har en rundad form. De ger en visuell stabilitet och ger balans gentemot andra mer dramatiska former.(Robinson 2016)

Figur 4 Astrantia räknas till växter med rundad form

Tabell 5 Författarnas val av begrepp

Författare	Definition av formen	Exempelväxter
N. Robinson	Kupol, rundad(Robinson 2016)	Alchemilla, Geranium, Astrantia(Robinson 2016)
N. Dunnett	Rundad och lös/medel eller strikt form(Dunnett 2019)	<i>Inga exempelväxter angivna</i>

Välvd form

Växter med en välvd stam, den kan ha en rundad form nedtill men med stammar som kröker sig i toppen(Robinson 2016).

Figur 5 Ormbunke med välvd form

Tabell 6 Författarnas val av begrepp

Författare	Definition av formen	Exempelväxter
------------	----------------------	---------------

N. Robinson	Välvd(Robinson 2016)	Polygonatum multiflorum, Dierama pulcherrimum, Hemerocallis ssp., Blechnum discolor och andra ormbunkar, Polystichum vestitum, Billbergia(Robinson 2016)
N. Dunnett	Rundad och lös/medel eller strikt form (Dunnett 2019)	

Tuvbildande form

Den tuvbildande sorten liknar den välvda formen men är lågväxande. Vanligt förekommande inom den här formen är olika sorters gräs. Alla stammar uppkommer från en samlad punkt vilken skapar en tuva, stammarna välver sig ut från mittpunkten.(Robinson 2016)

Figur 6 Gräs växer ofta i tuvor

Tabell 7 Författarnas val av begrepp

Författare	Definition av formen	Exemplarväxter
N. Robinson	Tuva, tofs(Robinson 2016)	Festuca ssp., Stipa tenuissima, Carex ssp., Asplenium bulbiferum, Blechnum chambers, Dryopteris ssp, Chionochloa(Robinson 2016)
N. Dunnett	Upprättväxande och lös/medel eller strikt form(Dunnett 2019)	<i>Inga exemplarväxter angivna</i>

Upprättväxande

Växten har en tydlig form som urskiljer sig från andra växtformer som får mer massa. Därför ger växten en mer dramatisk effekt till planteringen, eftersom den sticker upp ovanför andra växter och kontrasterar till växter med en mer horisontell form.(Dunnett 2019; Oudolf 1999). Dessa växter beskrivs inom det naturalistiska synsättet som en strukturväxt som karakteriserar planteringen.(Dunnett 2019)

Blommans form har ofta en obelisk form med en något bredare botten som sedan avsmalnar mot toppen av blomman. Vissa av dem har flera blommor i toppen som förgrenar sig från samma punkt men som alla sträcker sig uppåt. Spiror och korgblommiga kontrasterar skarpt mot varandra i form varför de ofta används i planteringar som två nyckelformer och får en central plats i kompositionen.(Oudolf 1999)

Figur 7 Veronicastrum virginicum räknas till upprättväxande former

Denna form används antingen som solitärer, utspridda i planteringen eller i grupper med få individer. Oudolf menar att dessa växter inte ska användas i större grupper för att de då förlorar sin starka struktur i planteringen.(Oudolf 1999)

Tabell 8 Författarnas val av begrepp

Författare	Definition av formen	Exempelväxter
P. Oudolf	Spiror(Oudolf 1999)	Digitalis parviflora, Veronicastrum virginicum 'Roseum', Baptisia leucantha, Calamagrostis x acutiflora 'Karl Foerster', Lythrum 'Stichflamme', Cimicifuga simplex 'Atropurpurea' (Oudolf 1999)
N. Kühn	Upprättväxande(Kühn 2011)	Helenium(Kühn 2011)
N. Robinson	Upprätta/vertikala(Robinson 2016)	Verbascum, Macleaya, Canna, Juncus, Iris germanica, Strelitxia juncea(Robinson 2016)
N. Dunnett	Upprätt och strikt form(Dunnett 2019)	Eragrostis curvula(Dunnett 2019)

Plymer

Växter med en mängd små blommor i toppen som är arrangerade i lösa fluffiga samlingar som ger ett transparent uttryck. De ger ett starkt uttryck om de planteras i stora grupper. Blomman har inte en gemensam karaktär som hos spiran utan har istället ingen tydlig direktion. Den karaktären är intressant i planteringen eftersom de skapar dynamik och rörelse i planteringen. Blomman rör sig med vindens riktning.

Figur 8 Thalictrum räknas till gruppen Plymer

Växten kan sammanföra andra former som spiror och flockblommiga växter. Den kontrasterar mot skarpa former och ger mjukhet till planterings helhet.(Oudolf 1999)

Tabell 9 Författarnas val av begrepp

Författare	Definition av formen	Exempelväxter
P. Oudolf	Plymer(Oudolf 1999)	Filipendula rubra 'Venusta Magnifica', Solidago 'Goldenmosa', Thalictrum lucidum, Aralia californica, Rodgersia 'Die Anmutige', Thalictrum aquilegiifolium var. Album, Persicaria polymorpha, Achnatherum brachytrichum (Oudolf 1999)
N. Dunnett	Upprättväxande och lös/medel eller strikt form(Dunnett 2019)	Inga exempelväxter angivna

Slöjor

Slöjor har ett mer rörligt uttryck och man kan lätt se igenom eller mellan dem tack vare dess luftiga växtsätt. Ofta växer de högre än andra växter och skapar med det olika lager i kompositionen som Oudolf menar är viktiga för kompositionen som en helhet. Dessa växter är så pass lösa i sin form att man kan se igenom dem och uppleva andra former tillsammans eller igenom dessa växter. De har många tunna

Figur 9 Slöja i framkant

stammar som är så pass tunna att man kan

uppfatta dem som transparenta. Användningen bör inte överdrivas eftersom planteringen då riskerar att tappa sin struktur och kanske till och med sin ”poäng”. De kan användas med måtta, strödda över hela planteringen. Om det görs på det viset skapar de ett visst mått av mystik ock romantik till helheten och förhöjer färger och andra former.(Oudolf 1999)

Robinson beskriver denna form som en växt med höga släta stammar som har en fjäderlik topp med blommor. De är delvis transparenta och bidrar till massa i planteringen. Eftersom de har en lummig form kan de användas för att skapa spänning i rabatten eftersom de hindrar ögat från att se allt på en gång.(Robinson 2016)

Tabell 10 Författarnas val av begrepp

Författare	Definition av formen	Exemplväxter
P. Oudolf	Skärmar och draperier/ridåer(Oudolf 1999)	Stipa gigantea, Thalictrum polygamum, Miscanthus sinensis 'Graziella', Molinia caerulea 'Transparent', Sanguisorba tenuifolia 'Alba', Thalictrum delavayi, Sanguisorba officinalis, Foeniculum vulgare 'Bronze Giant'(Oudolf 1999)
N. Robinson	Slöjor(Robinson 2016)	Macleaya, Eryngium, Sanguisorba, Molinia caerulea, Anemone japonica(Robinson 2016)
N. Dunnett	Transparenta(Dunnett 2019)	Inga exemplväxter angivna

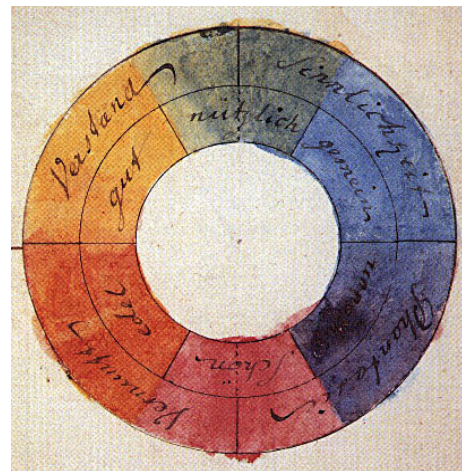
FÄRG

Figur 1 Fotografi taget under studieresa i Holland

"..even the simplest of colour harmonies can make a valuable contribution to a small garden."(Hansen & Stahl s 46 1993)

Gertrude Jekyll är en av de mest framstående inom trädgårdsdesign tack vare hennes djupa förståelse för färg och färgkombinationer. Det har hon uttryckt i sin konst likväl som i sina rabatter. Hennes övertygelse grundar sig Michael-Eugene Chevreul's studier av färger och hur de kontrasterar eller harmoniserar med varandra. Hans studier gick sedan i arv och är i stort sätt vad man idag kallar Goethes färglära, skapad av Johann Wolfgang von Goethe. Den välkända färgcirkeln, skapad av Goethe, visar att motsatta färger skapar kontraster och att färger som ligger nära varandra harmoniserar med varandra. Det var ett av Gertrude Jekylls skarpaste verktyg.(Bisgrove 2006)

Figur 10 Figur 11 Goethes färgcirkel(John Doe / CC-BY-SA-3.0)

I färgcirkeln syns primärfärgerna, de första i ordningen, rött, gult och blått. En kombination av primärfärgerna skapar sekundärfärgerna. Gult och rött blir orange, gult och blått blir grönt, rött och blått blir violett. Primär- och sekundärfärgerna är de tolv färger som syns i färgcirkeln.(Itten 1961)

Färg kan fördelas i tre grupper, nyans, valör och mättnad. **Nyans** är det som vi vanligtvis kallar färg. Enkelt kan man säga att det finns sju nyanser, dessa är: röd, orange, gul, grön, blå, indigo och violett. **Valör** innebär hur ljus eller mörk en färg är. Ju mer vitt färgen innehåller desto mer ljus kan den

reflektera och får en högre valör. Om färgen innehåller mer svart absorberar färger mer ljus och valören blir lägre. **Mättnad** betyder hur ren en färg är.(Itten 1961)

De varma färgerna är gult, gulorange, röd-orange, rött och rödviolett.(Itten 1961) Röd-orange är den varmaste färgen som kan ge dramatisk effekt till en plantering.(Nilsson 2013: Robinson 2016) Den är effektiv och innehåller mycket energi vilken gör att man lätt uppmärksammar den. Den är effektiv även i små antal kombinerade med andra nyanser.(Robinson 2016)

De kalla färgerna är gulgrönt, grönt, blågrönt, blått, blåviolett och violett. Blågrönt är den kallaste färgen. Att färger harmoniserar menas med att två eller flera färger har samma ljushet eller nyans och skarpa kontraster saknas. Man kan säga att färgerna ska vara lika starka eller svaga. Genom att kombinera färger som är likartade skapas balans och harmoni uppstår. Som ljushetslika, varma eller kalla färger tillsammans.(Itten 1961).

Tabell 11 Nyanslika färger tillsammans skapas harmoni(Itten 1961)

Nyanslika färger tillsammans i
harmon

Kontraster är istället en tydlig skillnad(Nationalencyklopedin) mellan färger.

Nilsson(2013) beskriver färglära som ett kvalitativt redskap vid växtkomposition för att uppnå kontrasterande eller harmoniska planteringar.

Man kan nästan säga att färgkomposition är en ögonblicksbild. Det vi anser är vackert just nu är inte samma som ansågs vackert för femtio eller hundra år sedan. Vårt tycke och smak påverkas av tiden vi lever i. Därför är färgkomposition något nyckfullt och föränderligt. Om vi skulle hoppa femtio år framåt i tiden skulle dagens färgkompositioner förmodligen ifrågasättas eftersom vi vid den tidpunkten hade lärt oss nya färgkombinationer.(Kuehni 2012)

Färg påverkas av tiden på dagen, hur ljuset är just för stunden, och årstiden. Oudolf påstår att om planteringen har en god struktur med former som matchar varandra kan man omöjligt misslyckas med färgkombinationer. Detta eftersom han ser ett samband mellan växtens form och färg, varpå om strukturen har lyckats också färgkombinationerna kommer fungera.(Oudolf 1999)

Hansen påpekar vikten av den egna erfarenheten när det gäller färg. I växtkataloger är det svårt att uppfatta vilken färg växten har i verkligheten och därför bör man själv se och uppleva växtens färg. Denna erfarenhet behövs för att kunna skapa en färgmässigt välavvägd färgkomposition. Färg är mer än blommans färg, man bör också ta hänsyn till bladens och stammens färg likväl som hur färgen

förändras över året. Att välja växter med intentionen att de färgmässigt ska skapa en viss upplevelse hänger uteslutande på att man lyckas tajma in blomningen under samma tidpunkt, annars går färgkompositionen förlorad. Hansen beskriver ett antal traditionella färgkombinationer vilka man kan använda som vägledning, men poängterar att man inte ska vara rädd för att testa sig fram. För några fasta regler finns egentligen inte. I framkant av planteringen kan man välja en mer nedtonad färgnyans och utnyttja de mer kraftfulla färgerna baktill i planteringen för att skapa en effektiv färgkombination på håll.(Hansen 1993)

I Robinsons(2016) bok kan man läsa om färgers olika effekter.

Tabell 12 Beskrivning av färgeffekter(Robinson 2016)

Färg	Beskrivning	Exemplväxter
Röd	<p>Röd är den varmaste färgen som kan ge dramatisk effekt till en plantering. Den är effektfull och innehåller mycket energi vilken gör att man lätt uppmärksammar den. Den är effektfull även i små antal kombinerade med andra nyanser.(Robinson 2016)</p> <p>De röda blommorna drar till sig uppmärksamhet i rabatten. Därför bör man använda dem i kombination med andra och färre till antalet. För mycket av det röda kan skapa en lite dyster plantering när inte solen lyser på dem.(Oudolf 1999)</p> <p>Om man vill använda en klar röd färg på en växt bör denna kombineras med en annan ton av röd, dovt röd till exempel. Bara då kan den klara röda färgen komma till sin rätt. I rabatten kan man kombinera den klara röda med olika nyanser av rött samt med grått, orange och gult.(Nilsson 2013)</p>	<p>Tulipa sprengeri, Papaver 'Lauffeuer', Clematis viticella, Paeonia, Imperata cylindrica 'Red Baron', Lillium x dalhansonii, Lobelia 'Fan Red'. Dicentra 'Bacchanal'.(Oudolf 1999)</p>
Orange	<p>Varm och livfull färg som energimässigt är jämförbar med röd men den tonas ned tack vare att den innehåller mer gult.(Robinson 2016)</p> <p>Rött, orange och gult får mer energi om de kombineras med mörka färger och förlorar energi om de kombineras med ljusa färger.(Kuehni 2012)</p>	Inga exemplväxter angivna
Gul	Den är varm och fungerar väl med många andra färger. Fräsch och lättsam färg som kan upplevas som glädjande.(Robinson 2016)	Inga exemplväxter angivna
Grön	En neutral färg som är varken varm eller kall. Lugnande färg. För ögat är det behagligt att titta på en grön färg. På grönt upplever man lättast konturer.(Robinson 2016)	Inga exemplväxter angivna
Blå	<p>En kall färg. Lugnande och behaglig men den kan också vara inspirerande och upplevas som luftig eller skir.(Robinson 2016)</p> <p>Blågrönt är den kallaste färgen(Itten 1961).</p>	Inga exemplväxter angivna

	Violett, blått och grön förlorar istället sin energi om de kombineras med mörka färger och får istället mer energi om de kombineras med ljusa färger.(Kuehni 2012)	
Indigo och violett	Kall men inte lika kall som blå. Kan upplevas mystisk.(Robinson 2016)	<i>Inga exemplarväxter angivna</i>
Vit	Neutral, varken varm eller kall. En vit blomma kan upplevas som varm i solskin och kall i skymning.(Robinson 2016)	<i>Inga exemplarväxter angivna</i>
Brun och grå	Brunt är en användbar när man arbetar med vinterstrukturer. Grå innehåller subtila toner och finns på stammar och blad året runt. Båda färgerna är subtila men är rika på nyanser.(Robinson 2016)	<i>Inga exemplarväxter angivna</i>
Svart	Svart kan i landskapet associeras med fara och förlorad förmåga att se klart, som skuggor och mörka platser.(Robinson 2016)	<i>Inga exemplarväxter angivna</i>

STRUKTUR

Författarna definierar struktur på lite olika sätt. Växtens form och växtens robusthet är de två huvudsakliga definitionerna, men ordet struktur sammankopplas även med växtens funktion i planteringen.

Tabell 13 Definition av struktur

Person	Definition av STRUKTUR	Referens
P. Oudolf	Växtens robusthet, hur stadigt den står efter att den blommat exempelvis. Benämner också struktur som växtens form.	(Oudolf 1999)
J. Hitchmough	Växtens struktur är synonymt med dess arkitektoniska form och i vissa fall blommans karaktär.	(James 2017)
C. Smidth	Strukturella växter med en höjd på 70 - 100 cm.	(Schmidt 2017)
N. Dunnett	Växter med stark arkitektonisk form.	(Dunnett 2019)
T. Rainer & C. West	De strukturella växterna och består av de högsta växterna som har en stark arkitektonisk karaktär, starka färger och/eller tydlig textur.	(Rainer & West 2015)

Om man skulle skapa en plantering där alla växter hade samma form skulle uttrycket bli enformigt och sakna dynamik, detsamma skulle ske om en plantering enbart hade två sorters växter. Oudolf återkopplar till den vilda ängen och lyfter fram de många sorters blommor som växer där, med olika form och färg, vilka skapar både dynamik och skönhet. I hans egna kompositioner är det ängens växtsamhälle han försöker efterlikna med växter i många olika former.(Oudolf 1999)

Strukturväxterna är planterings ramverk och den viktigaste funktionen hos dessa växter är formen. Formen bör vara lätt att urskilja från andra växter genom dess arkitektoniska siluett. Växterna som passar för detta ändamål behåller sin form under året och ger planteringen dess karaktär.(Rainer &

West 2015; Dunnett 2019; James 2017) Blomningen är karakteristisk och efter blomningen behåller växten sin blomma eller frökapsel. Detta gör planteringen intressant även efter det att blomningen är över och vintern närmar sig(Oudolf 1999; Rainer & West 2015). De viktigaste egenskaperna hos dessa växter är lång livslängd, klumpformigt växtsätt och dess förmåga att behålla formen under en lång tid på året.(Rainer & West 2015)

Olika delar av växten är intressanta under olika delar av året, för vissa blommande växter är blommans form och färg mest intressant under en del av året. Under hösten och vintern kan dessa fortfarande vara intressanta i sitt torkade tillstånd eller så kan bladens form och struktur/textur istället komma att vara det mest intressanta.(Oudolf 1999)

Figur 11 Blomman på *Liatris spicata* har en stark lila färg under sommaren och en tydlig struktur efter blomningen avtagit

Efter att Piet Oudolf öppnade många ögon för vinterståndare har även vintern blivit en ibland slående vacker period i perennrabatten. Detta har medfört att man idag arbetar mer med struktur i perennrabatten och väljer perenner som behåller sin karaktär även efter blomning. Hansen och Stahl(1993) beskriver i sin bok från 1993 skötseln av en perennrabatt under året. Där föreslås att man klipper ned vinterståndarna under perioden oktober till december, vartefter de har slutat blomma. Det är just detta som Oudolf övergav och gav på så sätt perennplanteringar en karaktär även under vinterhalvåret. Numera klipper man vinterståndarna innan det att nytillväxten syns under tidig vår. Numera är det inte enbart blomningen som är intressant utan växtens förmåga att bibehålla sin karaktär under vintern är minst lika viktig.

Skillnaden mellan en strukturväxt och en fyllnadsväxt

Strukturplantor behöver vara pålitliga. Nedan syns en tabell som beskriver växters olika förmåga att fylla en viss funktion i relation till dess växtsätt. Tabellen visar att en växt som inte håller formen utan faller ut och blir ännu mer formlös efter den har blommat är en typisk fyllnadsväxt. En typisk strukturväxt är istället högväxande med en stark form och framförallt bibehåller den sin form även under vintern.(Oudolf 1999)

Tabell 14 Visar en gradient med växter som håller en god struktur året runt till de som helt tappat sin struktur men som istället är goda fyllnadsväxter(Oudolf 1999) tabellen är skapad efter innehåll i boken.

 <p>Formlösa lågväxande former, blir ännu mer formlösa efter blomning <i>Gernaium x oxonianum 'Rose Clair'</i>, <i>Campanula poscharskyana</i>, <i>Saponaria x lampergii 'Max Frel'</i>, <i>Viola Cornuta</i></p>	 <p>Något stadigare form och något högre, blir mer formlös efter blomning <i>Centranthus ruber</i>, <i>Knautia macedonica</i>, <i>Euphorbia dulcis 'Chamaeleon'</i></p>	 <p>Medelhöga, håller formen även efter blomning <i>Eryngium giganteum</i>, <i>Thalictrum aquilegifolium</i>, <i>Phlomis russeliana</i>, <i>Salvia nemorosa</i>, <i>Hylotelephium telephium</i></p>	 <p>Höga och har god struktur under blomningen, förlorar sin struktur efter blomning <i>Hemerocallis hybrida</i>, <i>Macleaya cordata</i>, <i>Molinia caerulea</i>, <i>Phlox paniculata</i>, <i>Persicaria amplexicaulis</i></p>	 <p>Stark form, högre växter, behåller sin struktur efter blomning och under vintern <i>Actaea simplex</i>, <i>Filipendula rubra</i>, <i>Eupatorium purpureum</i>, <i>Miscanthus sinensis</i>, <i>Monarda Hybrida</i>, <i>Veronicastrum virginicum</i></p>
--	--	--	---	---

Ofta talar man om växternas livslängd i relation till den funktion de fyller i planteringen. En strukturväxt behöver som tidigare nämnts vara långlivad. En kortlivad växt används vanligen som en fyllnadsväxt och det kan vara allt från annueller, biennier till kortlivade perenner.(Oudolf 2013)

Nedan syns en tabell som visar typväxter och deras livslängd. Tabellen kan ge en fingervisning kring vilka växter som är lämpliga som fyllnadsväxter respektive strukturväxter, även om det bara är få exemplarväxter som nämns.

Tabell 15 Tabell som visar växternas förväntade livslängd i planteringen(Oudolf 2013) Innehållet i tabellen är skapad av information från boken.

	Kortlivade	Annueler	Biennier	Funktionella biennier	Kortlivade perenner	Perenner
Förväntad livslängd	Några månader	En växtsäsong	Två år	Två år men försämras gradvis	Drygt tre år	Potential att leva för alltid
Exemplarväxt	Papaver	Calendula	Digitalis	Alcea	Echinacea	Geranium

TEXTUR

Bladformer är avgörande för planteringen eftersom de skapar rytm och massa till planteringen, de som växer mer linjärt, som vissa gräs, skapar variation, mönster och struktur. Bladens olika uttryck ger kompositionen detaljer som är önskvärda för en lyckad rabatt.(Oudolf 1999)

De mest effektfulla texturerna hos blad återfinns hos storbladiga sorter som *Rheum*, *Gunnera*, *Fatsia japonica* och *Bergenia cordifolia*. Bladens storlek, form och textur skapar ett starkt uttryck i planteringen och kan uppfattas på håll. Bladen har en tendens att bryta upp andra former och ta sin plats. Stora blad kan därför skapa en dynamik och ett djup i rabatten och skapa en kontrast till andra växter med finare texturer och mjukare uttryck. Småbladiga växter tenderar att hamna i bakgrunden och är inte lika iögonfallande från håll men när man kommer närmare kan dess textur och färg skapa intresse hos betraktaren.(Robinson 2016)

HARMONI OCH KONTRAST

Likheter skapar harmoni i kompositionen vare sig det är färg, form eller strukturer. Om man upprepar dessa ökar effekten av kompositionen. Kontraster ses som en del av harmoni och de är beroende av varandra. Kontraster skapar spänning och dynamik i kompositionen och de kan vara olika centrala i denna.(Kühn 2011) Som exempel kan bladens former vara likartade men färgen skiljer dem åt varför färgen blir kontrasten.(Kühn 2011)

Former i harmoni i kombination med färger i harmoni. Relationen mellan två eller flera liknande kombinationer av färger och former kan skapa ett starkt uttryck.(Oudolf 1999)

Kontrasterande former i kombination med färger i harmoni. Ett färgschema i olika nyanser av samma färg men med många olika former och strukturer.(Oudolf 1999)

Former i harmoni i kombination med kontrasterande färger kan bli lyckat men kontrasterna kan gå över från att skapa harmoni till att bara bli för mycket.(Oudolf 1999)

Kontrasterande former och färger. Dessa kombinationer kommer med en varning om att uttrycket kan överstimulera åskådarens sinnesintryck – men oväntade kombinationer också kan fungera.(Oudolf 1999)

Man kan skapa olika kontraster genom att använda olika växter. Tabellen nedan visar vilka möjligheter till kontraster olika växter ger. (Kühn 2011)

Tabell 16 Olika möjligheter att skapa kontraster när man använder perenner i plantering, i den här tabellen skapad av Kühn (2011) beskrivs olika typer av kontraster. Tabellen är översatt från tyska av Hanna Blomstrand

Kontraster	Konkretisering	Betydelse vid användning av perenner	Exemplväxt
Rörelsekontraster	Höjd, blomställningar, torra fröställningar, växtens form	Rörelsekontrasten har stor effekt om man använder stora proportioner gräs i planteringen	Högväxande sommar- och höstgräs. <i>Calamagrostis x acutiflora</i> , <i>Molinia arundinacea</i> , <i>Panicum virgatum</i> och styva perenner
Färgkontraster	Färg på blommor och blad	Färgkontrast har väldigt stor betydelse och är alltid viktigt	<i>Tulipa</i> 'Red Shine' (röd) med gröna blad
Formkontraster	Bladformer, blommans form, växtsättet	Formkontraster har väldigt stor betydelse och är alltid viktigt	<i>Hosta</i> 'Sum and Substance' mot <i>Hakonechloa macra</i>
Kvalitetskontraster	Bladens och blommans texturer. Bladens och blommans massa	Kvalitetskontraster har stor betydelse, särskilt om man kan uppleva dem på nära håll	Diploida och tetraploida sorter, enkla Hostablad (<i>H. ventricosa</i>) och blad med tjockare epidermis som <i>Hosta</i> 'Sum and Substance'
Kvantitetskontraster	Summan av alla kontrasterande egenskaper	Kvantitetskontraster har väldigt stor betydelse och påverkar omgivningen	Ett par gula blad av <i>Hakonechloa macra</i> 'Aurea' i ett lager av en grönbladig massa
Riktningkontraster	Växtens form, torra blomställningar, torra frukter eller fröställningar	Riktningkontraster är viktig för växter med ett tydligt växtsätt. Syns tydligast i torrt tillstånd när andra organiska former inte tar över och strukturen istället kan upplevas.	Torra frukter av <i>Rudbeckia</i> . Kontrasten mellan <i>Verbascums</i> basala bladverk och <i>Dryas x sundermannii</i>
Ljus- och mörkerkontraster	Blommor och bladfärger	Ljus- och mörkerkontraster har låg betydelse, de hamnar ofta i skuggan av andra kontrasterande egenskaper som värderas högre	<i>Stachys byzantina</i> med sin silvergröna bladfärg

Gertrude Jekyll förmanar att man inte ska låsa fast sina idéer i ett ord, som exempel ges "den blå trädgården". Detta medför att man ibland behöver göra ett "dåligt val" för kompositionens helhet, eftersom man igen väljer en blå blomma när kompositionen desperat behöver en kontrast. (Jekyll 1911)

Det finns olika typer av kontraster inom färglära:

Nyanskontrast innebär att man kombinerar färger som har olika nyans, eller färg som vi säger i vardagligt tal. Ett exempel på en sådan kontrast är en kombination av rött, gult och blått, primärfärgerna. (Itten 1961)

Ljushetskontrast innebär att växterna kan ha samma färg men kontrast i ljus- eller mörkhet.

Exempelvis ljusblå till mörkblå. Till skillnad från ljushetslika färger där de kan ha olika färg men har

samma ljushet. Den starkaste kontrasten mellan ljust och mörkt är kombinationen av gult och violett. (Itten 1961)

Varmt-kallt. Kontraster mellan varmt och kallt får bäst effekt om de är medelstarka. Kombinationen av den varma rödorangea färgen och den kalla blågröna är den starkaste kontrasten mellan kallt och varmt. (Itten 1961)

Komplementärkontraster. Komplementärfärgerna förhåller sig mitt emot varandra i färgcirkeln, som exempel gult och violett, orange och blå samt röd och grön. (Itten 1961) Komplementärkontraster är en nödvändighet om man vill framhäva en viss färg. Om man vill att den blå färgen ska tydliggöras/vara ledande behöver den kompletteras med en annan färg. Kanske en vit eller en ljusgul. (Jekyll 1911).

Likhetskontraster innebär att upplevelse av färg kräver kontraster. Alltså behöver färgharmoni även kontraster för att komma till sin rätt. (Itten 1961)

Mättnadskontrat innebär skillnaden mellan färgens renhet. En färg förlorar renhet om den blandas med vitt, svart, grå eller med en komplementärfärg. (Itten 1961)

Kontrast beroende av proportion. Proportionen mellan färgerna och hur mycket yta två komplementärfärger får. Som exempel kan ges skillnaden i proportion mellan komplementärfärgerna gult och lila. Hur stor del av ytan som respektive färg får tilldelad påverkar kontrasten. (Itten 1961)

Figur 12 Kontrast beroende av proportion. Ovan: Mer lila än gult- Undre: Mer gult än lila. Bilden är skapad för detta arbete.

REPETITION OCH RYTM

Genom att återupprepa en form eller en färg kan man skapa harmoni i planteringen.

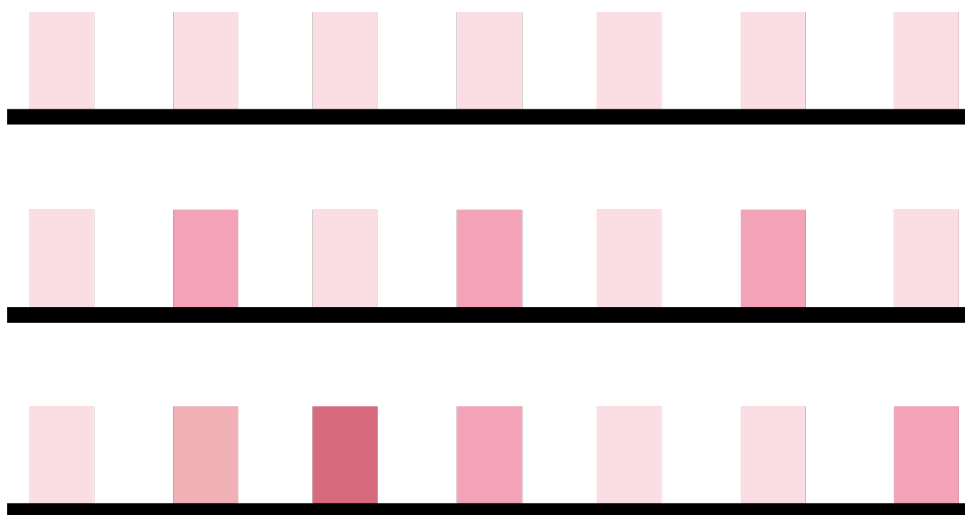
En enskild individ som sticker ut i planteringen räcker inte till. För att skapa en mer dramatisk scen krävs att individen upprepas över hela planteringen. Detta kan göras som enskilda individer eller i grupper om flera. Vanligtvis används en starkt arkitektonisk växt som har en upprättväxande form, den är högre än massan av planteringen och kan uppfattas på håll. Dunnett anser att form är den starkast bidragande faktorn för att bidra till ett starkt uttryck, mer än färg eller textur kan skapa. (Dunnett 2019)

Man kan uppnå harmoni eller enhetlighet i planteringen genom att repetera texturer. Repetition skapar enhetlighet och rytm. Även om det finns en baksida av att skapa en helt enhetlig komposition som saknar det upplevelsevärde som man vill skapa. Därför är det viktigt att införa olika strukturer i planteringen. Genom att repetera strukturer skapar man visuellt intresse och dynamik, men det ska göras med måtta för att undvika att planteringen blir rörig. (Hawthorne 2009)

Figur 13 Figuren visar olika exempel på repetition och rytm och är en bearbetning av en tabell skapad av Svensson (2018). Bilden är skapad för detta arbete av Blomstrand(2021)

Genom att upprepa en växt rytmiskt skapas en helhet i planteringen. Man kan också återupprepa nyanser av en färg över planteringen, det kan vara olika arter men som håller samma färgskala. (Svensson 2018)

Figur 14 Nyanser som repeteras i en plantering skapar rytm och är en bearbetning av en tabell skapad av Svensson (2018). Bilden är skapad för detta arbete av Blomstrand(2021)

DEL 2 - PLANTERINGSMETODER

Att komponera eller skapa en komposition innebär att man sätter ihop olika delar för att skapa en helhet(Nationalencyklopedin). Att skapa en komposition med växter innebär följaktligen att man placerar växter tillsammans för att skapa ett helhetsuttryck. Nedan beskrivs olika metoder för hur man kan kombinera växter tillsammans i en rabatt.

Blockplantering

En blockplantering kan bestå av flera olika block, storleken på blocken varierar från en kvadratmeter till uppåt hundra kvadratmeter, beroende av hela planterings storlek. Storleken på varje block bör vara så pass stor att man upplever att det är olika ytor i planteringen. Genom att använda växter som har en stark struktur blir effekten större eftersom blocken blir tydligt skilda från varandra.(Kühn 2011)

Stora block var vanligt under mitten av 1900-talet, inspirationen var inhämtad från modernismen. De stora blocken bestod framförallt av buskar men också av perenner. De hade organiska former och varje block innehöll en art.(Oudolf 2013; Kühn 2011) Inom agrikulturen görs det storskaligt med monokulturer, vilket innebär att man odlar samma sorts växt i grupp(Oudolf 2013). Tittar man på en blockplantering från ovan kan man dra en parallell till kulturlandskapet med olika grödor som utan övergång visar tydliga gränser mellan växterna.

Nackdelen med stora block av samma växt är att när den har blommat klart eller går in i vintervila skapar den stora ytor som dör av. Därför kan en plantering som består av block upplevas som tråkig när den inte är i sitt optimala tillstånd, alltså blir säsongen kort och därav det visuella intrycket försämrat.(Oudolf 2013)

Blockplanteringar ger ett förbättrat intryck om man förhåller sig till några enkla riktlinjer. Till att börja med bör gruppernas storlek och form variera. De grupper som bidrar till planterings huvudkaraktär bör repeteras över ytan. Kombinera större grupper med enskilda individer eller små grupper i samma block. Använd flera arter i en grupp. Blandningen inom gruppen kan fördelas enligt procentsatser där en liten del av procenten består av växter med tidigare eller senare blomning jämfört med den större procentandelen som blommar samtidigt.(Oudolf 2013)

Drift

I drifts placeras växterna i utdragna grupper om tre till nio individer av samma art. Denna strategi är vanlig i planteringar längs med en gång eller en vägg som på engelska kallas *Border*. Som regel undviks rytmisering helt i en rabatt med drifts. Det betyder att inga växter i planteringen upprepar sig.(Kühn 2011)

Gertrude Jekyll organiserade sina rabatter i drifts. Syftet var att placera de avlånga grupperna av växterna överlappande för att låta grupperna överlappa varandra. Den här strategin gör att växter som har blommat över eller dött av döljs av växter runt om som fortfarande har ett visuellt värde.(Svensson 2018) Genom att placera blocken i drifts skapar man en känsla av att växterna vävs samman och minglar med varandra. Drifts kan därför klassas som en överlappning mellan blockplanteringar och mixade planteringar. Det är en mindre komplex strategi när det kommer till att skapa planteringsplanen men uttrycket är mer utvecklat än blockplanteringen och påminner mer om en mix.(Bisgrove 2006)

Enstaka grupper av växter kan ersättas med buskar eller träd för att skapa struktur(Kühn 2011).

Grupplanteringar

Ritmisk grupplantering

I den rytmiska planteringen upprepas samma kombination av växter efter varandra, dessa grupper skapar rabattens tema. Växter kan också placeras individuellt. I de tyska perennrabatterna är den rytmiska grupplanteringen vanligt förekommande.(Kühn 2011)

Planteringen är regelbunden eftersom kombinationer av växter upprepar sig. Flera olika kombinationer kan finnas i rabatten. Buskar eller träd kan användas för att bryta upp mönstret. Grupperna av växter ska fördelas som att de vore strödda. Rabattens tema ska synas tydligt även om man har en oregelbundet rytmisk fördelning av växterna. Planteringen kantas av marktäckande växter.(Kühn 2011)

Upplöst grupplantering

Den upplösta grupplanteringen bygger på klumpväxande perenner, som behåller sin plats i planteringen, i kombination med marktäckande växter. Runtom de fasta elementen används geofyter och fyllnadsväxter. Nyckeln är att använda sig av arter som bildar grupper och man undviker därför rhizom- och stolonbildande arter.(Kühn 2011)

Leitstauden principen

(*Leitstauden* översatt till engelska *Leading perennials*)

Planteringen innehåller fyra grupper av perenner som har olika funktioner: Ledande perenner, Följeslagare, Solitärer och Marktäckare.(Kühn 2011)

Storleken på grupperna bestäms av växternas storlek samt deras spridningssätt. Fördelningen av växterna ska inte göras efter ett utsatt mönster. Planteringen är en kombination av solitärer och stora

grupper av samma art. Mellanrummen är olika stora precis som gruppstorlekarna. Växterna kombineras olika och på det viset undviker man också samma färgkombinationer. Målet är att skapa ett växtsamhälle.(Kühn 2011)

Figur 19 Bild från sidan av plantering med Leitstauden principen

Mix

I kontrast till blockplanteringar placerar man enskilda individer av olika art tillsammans i grupper. Gruppen som innehåller enskilda individer repeteras sedan över ytan. En enkel mix kan innehålla fyra eller fem arter. Med god växtkännedom kan man skapa en mix som innehåller arter som skapar intresse hos betraktaren under olika tider på året(Oudolf 2013). Naturalistiska planteringar skapas genom inspiration från verkliga scenario.(Dunnett 2019)

Det naturliga växtsamhället innehåller olika typer av mönster och komplexitet i sin naturliga komposition. Robinson beskriver det naturliga växtsamhället som komplext på grund av att det innehåller varierande mönster i sin komposition, alltså att växterna samlar sig i olika mönster på grund av yttre förhållanden som jordart, tillgång på näring och vatten osv. Dessutom innehåller den naturliga planteringen, eller ängen, en stor mängd varierande arter och distributionen över ytan kan upplevas som grupper av växter och drifts med strödda individer en bit från gruppen.(Robinson 2016)

En mix kan skapas genom att placera grupper eller moduler som innehåller enskilda individer, detta kallas Matrix. Ett annat alternativ är att använda sig av lager, då placerar man växterna enskilt över hela planteringen.(Oudolf 2013)

Mix med matrix

En vanligt metod som används i en Mix-plantering är ett modulsystem som kallas Matrix(Kühn 2011). Med matrix är växterna fördelade enhetligt över hela planteringen. Man grupperar inte växterna utan skapar istället moduler som upprepas över hela planteringsytan. Modulerna kan variera i storlek beroende av planterings yta och kan därför vara mindre eller större. Antalet växter som används är också beroende av hela planterings storlek men vanligt är att använda fyra till nio växter per kvadratmeter. Enskilda arter kan dock fördelas olika över den totala ytan, det kan vara en specifik struktur- eller karaktärsväxt som man vill fördela orytmiskt över ytan. Målet är att hela planteringen ska innehålla blommande arter och undvika att områden täcks av en och samma växt. På det viset vill

man skapa ett naturligt uttryck. Viktigt att tänka på är att undvika starkt konkurrerande växter som skapar stora bestånd och slår ut andra arter.(Kühn 2011)

Figur 20 Bild från sidan av Matrixplantering

Mix med lager

Man kan välja att placera ut växterna i olika lager vilket innebär att man i designprocessen fördelar ut ett lager av växter i taget.

Rainer och West(2015) nämner två lager, funktions- och designlagret.

Funktionslagret består av marktäckande växter som täcker 50% av planteringen. De är lågväxande, skuggtoleranta och sprider sig vanligtvis med utlöpare. (Rainer & West 2015) De bör ha en höjd på 5-30 cm och fylla 30-50% av planteringen(Schmidt). Fyllnadsväxterna tillhör också funktionslagret och de är kortlivade perenner eller annueller som ger rik blomning och fyller upp tomrum i planteringen. Fyllnadsväxterna fyller upp 5-10 % av planteringen.(Rainer & West 2015)

Designlagret innefattar strukturväxterna eller ramverket som fyller 10-15 % av planteringen. Det är stora växter som skapar en visuell struktur i planteringen. Det kan vara träd, buskar eller upprättväxande gräs och perenner. Viktigt är att dessa är långlivade och har en karaktäristisk form som håller ihop planteringen. I Designlagret finns också växter som ger planteringen ett tema beroende av blomningen under säsongen. De fyller 25-40% av planteringen och är medelhöga växter som är visuellt karaktäristiska under säsongen tack vare blomning eller texturer. De är också stöttande gentemot resterande växter i planteringen under perioden när de inte blommar, så kallade kompanjonväxter. De bör vara ganska långlivade.(Rainer & West 2015)

Förutom design- och funktionslagret finns ett ytterligare lager med valbara proportioner. Lagret består framförallt av geofyter med 20–50 lökar per m². Det kan också vara annueller som planteras i ett slumpmässigt mönster med 6–9 växter per m²(Schmidt).

Dunnett(2019) har ett annat upplägg för placeringen av växterna jämfört med Rainer & West. Han har valt ut vissa funktioner som han placerar i en viss ordning samt undergrupper till dessa.

Ankare (syn. strukturväxt). Ankarväxterna definierar planteringen och är grunden som alla andra växter växer runt. Ankarväxterna skapar planteringsens huvudkaraktär och det är viktigt vart man

placerar dessa. Ankare har en stark arkitektonisk form. de är få till antalet i planteringen och tillhör inte någon av mixerna i resterande delar av planteringen. Består av formstarka gräs eller perenner, flerstammiga träd eller buskar. Dunnett använder tre olika sorters ankare som har olika funktioner. Primära ankare, *ramverk*, och sekundära ankare, *matrix och karaktär*. De sekundära ankarna bidrar till att rama in planteringen eftersom de repeteras. En undergrupp i taget placeras ut i planteringen, i samma ordning som de presenteras nedan.(Dunnett 2019)

Nedan följer en beskrivning växternas roll, olika funktioner och karaktärer. Dunnett använder en S-formad linje för att välja ut placeringen av dessa. Exempelväxt: *Eragrostis curvula*.(Dunnett 2019)

a. Ankare Matrix

Dessa är limmet som håller samman planteringen, därför placeras de ut först. Det är ett lägre lager som högre växter kan synas ovanför. Vanligtvis gräs och de används i stort antal, även i mixerna. Kan vara lågväxande eller högväxande. Exempelväxter: *Euphorbia characias* ssp *wulfenii*, *Stipa calamagrostis*, *Deschampsia cespitosa*, *Sesleria nitida*, *Helicotrichon sempervirens*, *Pulmonaria 'Cotton Cool'*, *Calamagrostis x acutiflora 'Karl Foerster'*(Dunnett 2019)

b. Ankare Karaktär

Har en speciell karaktär vilket kan vara färg, form eller en karaktär typisk för ett specifikt växtsamhälle. De ger struktur till planteringen och skapar association eller repetition i planteringen.(Dunnett 2019)

Satelliter. Satelliterna växer runt ankarväxterna. De används i majoritet i planteringen och skapar det huvudsakliga visuella uttrycket med blomning och estetiska värden. De grupperas artvis med exempelvis en enhet med tre samt en strödd (*outlier*) och de placeras slumpmässigt över ytan. Exempelväxter: *Leucanthemum x superbum 'T.E. Killin'*, *Lychnis chalcedonica*, *Salvia nemorosa 'Caradonna'*.(Dunnett 2019)

Fyllnadsväxter. Fyllnadsväxterna bidrar till det visuella uttrycket och de placeras där luckor behöver fyllas.(Dunnett 2019)

a. Annueller

Bidrar till det initiala uttrycket under etableringsfasen. Kan sås eller planteras årligen eller enbart vid etableringen för att fylla luckor och täcka jorden. Exempelväxter: *Eschscholtzia californica*.(Dunnett 2019)

b. Kortlivade perenner

Bidrar till det initiala uttrycket under etableringsfasen. Kan fröså sig men försvinner vanligtvis inom de första åren. Exempelväxter: *Lychnis coronaria* 'Alba', *Melica ciliate*, *Selene fimbriata*.(Dunnett 2019)

a. Lökar

Ger blomning på våren och vid tidiga sommaren. Perenner och gräs växer upp och tar över senare under säsongen. Kan placeras uniformt över planteringsytan. Exempelväxt: *Allium Globemaster*.(Dunnett 2019)

Hitchmough arbetar istället med tre olika typer av planteringar som passar olika platser, han kallar de lager för att de också går att kombinera. Det är fyra lager: Enkelt lager, Dubbelt lager, Trippelt lager eller den fjärde som är en kombination av de alla tre.(Hitchmough 2017)

Den enkla lagret består av växter med ungefär samma höjd som tillsammans täcker marken. Det behöver inte nödvändigtvis vara låga växter som täcker marken utan de kan likväl vara en meter eller två meter höga. Poängen är att de är likartade höjdmässigt och täcker marken ungefär i samma tillväxttakt.(Hitchmough 2017)

Det dubbla lagret skiljer sig från det enkla lagret eftersom växterna fördelas in i två höjdkategorier. Den lägre lagret består av växter som är horisontella eller kupolformade medan det högre lagret består av upprättväxande former.(Hitchmough 2017)

Trippelt lager är en utveckling av det dubbla lagret, med ett tillägg. I det här lagret innefattas även de riktigt stora perennerna som *Eupatorium*. Som alternativ till perenner kan även buskar eller mindre träd användas som komplement till de andra två lagren.(Hitchmough 2017)

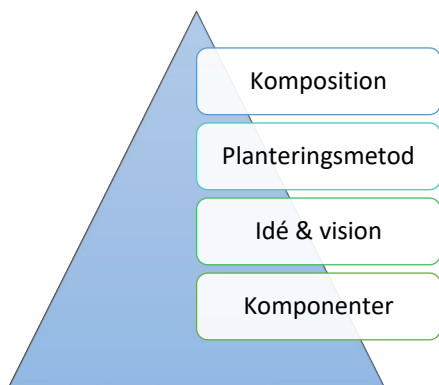
Slutligen kan det även vara en **kombination av alla tre lagren**.(Hitchmough 2017)

Antalet växter som fyller varje kvadratmeter och hur många kvadratmeter vilken växt ska täcka påverkar slutresultatet. Framförallt vad det gäller repetition av mönster i planteringen. Därför behöver man ta tre viktiga designbeslut(Hitchmough 2017):

- Hur många växter ska man ha per kvadratmeter
- Vilka växter ska användas
- Hur många kvadratmeter ska planteras med vilken växt

RESULTAT

Hur växten ser ut kan vi inte ändra på, som dess form eller bladens textur. Men hur vi sätter samman dem beroende av dess färg eller struktur kan vi däremot påverka. Det görs på olika sätt beroende av vilken idé eller vision man har. Därefter använder man sig av en planteringsmetod som lämpar sig för den specifika platsen eller vald metod beroende av vilken utföraren är. Utföraren kan välja att arbeta med en viss metod i alla sina arbeten. Ofta väljer vissa att alltid arbeta inom en viss genre varför

Figur 21 Beskrivning av växtkomposition som process skapad för detta arbete (Blomstrand 2021)

visionen ofta är densamma, även om själva planteringen skiljer sig utseendemässigt från plats till plats. Dessa tre delar bildar sedan kompositionen. Figur 2 ska visa hur kompositionen byggs upp med komponenterna i botten, växterna och deras olika form, färg och struktur. De är konstanta eftersom de är vad de är som individer. Beroende av idén eller visionen väljs planteringsmetoden och slutligen har man skapat en växtkomposition.

Hur varje enskilt gestaltare delar upp komponenterna är i vissa fall individuellt, det är ett val de förmodligen gjort för att det passar väl in i deras designprocess. Oavsett vad man väljer att kalla komponenterna följer de alltid samma mönster. Ett urval av växter görs för att passa in i visionen man har, sedan fördelas dem på valt sätt i planteringen för att skapa en komposition av växter som uppfyller visionen.

För att sammanfatta litteraturstudien har tre gestaltningsförslag skapats. De primära komponenterna har påverkat växtvalen i förslagen. De primära komponenterna och planteringsmetoderna kommer presenteras i tre förslag nedan. Förslagen visar hur man kan sätta samman en rabatt enligt de planteringsmetoder som har presenterats i studien. De olika författarnas synsätt har sammanställts och i förslagen syns några av de lösningar som författarna haft liknande uppfattning om.

Från studien av olika växtformer har några växter valts ut för att visas i förslagen. De har valts ut för att uppfylla de funktioner som krävs för att stämma överens med studien. De växter som nämnts i studien har använts för att skapa en estetiskt tilltalande växtkomposition.

Litteraturstudien har visat att färg är en komplicerad del av växtkompositionen. Det krävs både kunskap om färglära och praktiskt erfarenhet av växten för att lyckas med en färgkomposition. I förslagen nedan har en harmonisk färgpalett valts ut med mjuka kontraster. Färgvalen är sekundära, först valdes växter efter form och struktur.

GESTALTNINGSFÖRSLAG

I boken Colours Scheme in the Flower garden(1911) beskriver Jekyll en plantering som är 60 meter lång och drygt 4 meter bred. För att sammanställa detta arbete i ett resultat tas ett utsnitt ur Jekylls plantering där de olika planteringsmetoderna som beskrivits testas i. Planteringsmåttet är 10x4,3 m.

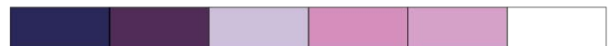
Ett urval av planteringsmetoderna har gjorts och presenteras nedan.

Växtförslag

Ett urval av växter har gjorts efter författarnas växtförslag som representerar en viss form eller struktur. Samma växter används i alla förslagen för att visa på skillnaden mellan de olika planteringsmetoderna. Syftet är att visa de olika planteringsmetoderna och inte fokusera på färg.

Men växterna är också utvalda att fungera frägmässigt tillsammans. Kompositionen är en harmonisk färgkomposition med mjuka kontraster i ljusgult mot det rosa och lila.

Färgschema

Struktur

Iris 'Deep Black'
(jacki-dee CC BY-NC-ND 2.0)

Struktur

Phlox russeliana

Upprätt

Calamagrostis x acutiflora
'Karl Foerster'

Upprätt

Veronicastrum virginicum

Upprätt

Digitalis purpurea
(brenkee CC0 1.0.)

Välvd

Hemerocallis 'Catherine Woodbery'
(Rachelgreenbelt CC BY-NC-SA 2.0.)

Välvd

Polygonatum multiflorum
(J.G. in S.F. CC BY-NC-ND 2.0.)

Mattlik

Hakonechloa macra

Mattlik

Persicaria affinis
(rachelgreenbelt CC BY-NC-SA 2.0.)

Plym

Thalictrum aquilegifolium 'Albus'
(tsiegretlop CC BY 2.0.)

Plym

Filipendula vulgaris
'Multiplex'
(Epibase CC BY 3.0.)

Slöja

Sanguisorba officinalis
'Tanna'
(gennadyalexandrov CC BY 2.0.)

Slöja

Sanguisorba tenuifolia var. Alba

Rundad

Geranium phaeum
(floydriver CC BY-NC 2.0.)

Rundad

Astrantia major 'Roma'
(Jean-Pol GRANDMONT CC BY-SA 3.0.)

Rundad

Alchemilla mollis
(KF-Photo CC BY-NC-SA 2.0.)

Tuva

Salvia nemorosa 'Caradonna'
(anya.andreyeva CC BY-NC 2.0.)

Blockplantering

Planteringen är inspirerad av litteraturstudien. Framförallt av det estetiska uttrycket hos Oudolfs(1999; 2013) planteringar.

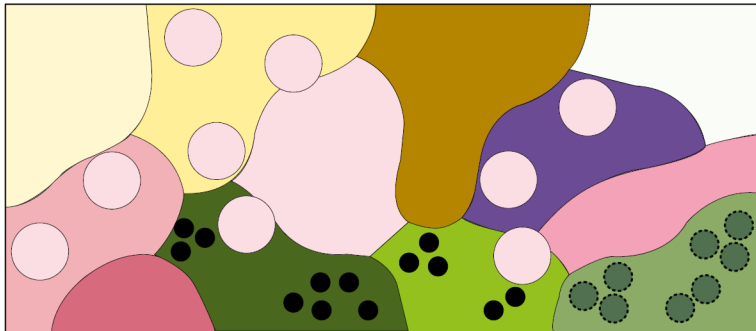
Planteringen

Varje block varierar både i form och storlek. Växter med en stark struktur har valts ut för att skapa tydliga block.

Planteringsens huvudkaraktär är den luftiga och romantiska känslan som *Sanguisorba tenuifolia* var. *Alba* kan ge. Denna repeteras över ytan.

Enskilda individer är strödda över ytan medan andra är fördelade i grupper.

Grupperna skulle kunna kompletteras med blandningar av växter för att förlänga blomningen.

Planteringsplan med block samt strödda växter

Teckenförklaring

	<i>Calamagrostis x acutiflora</i> 'Karl Foerster'
	<i>Veronicastrum virginicum</i>
	<i>Sanguisorba tenuifolia</i> var. <i>Alba</i>
	<i>Phlomis russeliana</i>
	<i>Hemerocallis</i> 'Catherine Woodbery'
	<i>Polygonatum multiflorum</i>
	<i>Sanguisorba officinalis</i> 'Tanna'
	<i>Thalictrum aquilegifolium</i> 'Albus'
	<i>Salvia nemorosa</i> 'Caradonna'
	<i>Filipendula vulgaris</i> 'Multiplex'
	<i>Astrantia major</i> 'Roma'
	<i>Geranium phaeum</i>
	<i>Hakonechloa macra</i>
	<i>Alchemilla mollis</i>
	<i>Digitalis purpurea</i>
	<i>Iris</i> 'Deep Black' 3 st
	<i>Persicaria affinis</i>

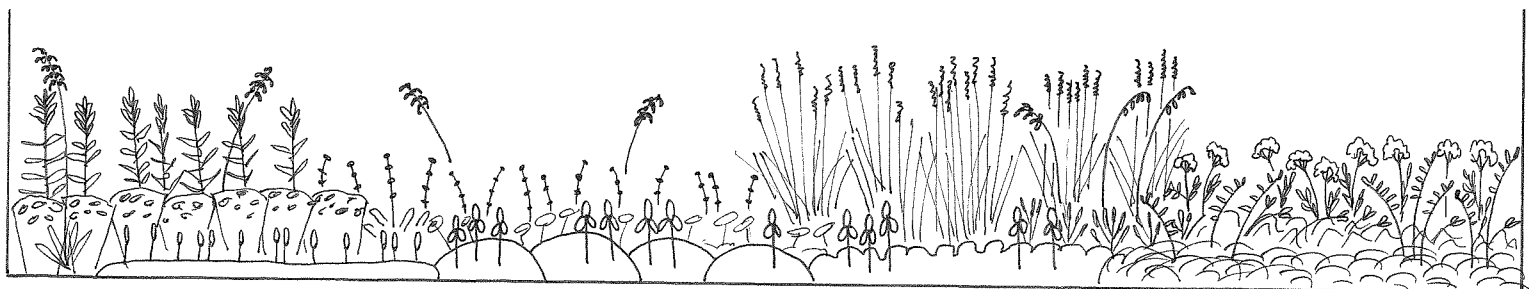

Illustration av blockplantering från sidan inspirerad av J. Hitchmoughs(2017) presentationsteknik.

Rytmask grupplantering

Planteringen är inspirerad av litteraturstudien. Framförallt av de planteringsskisser som syns i boken skriven av Kühn(2011).

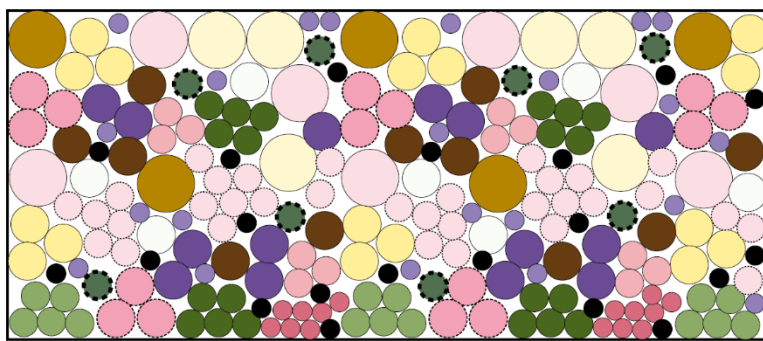
Planteringen

Samma mönster av växter upprepas över planteringen men i olika kombinationer av växter. Detta skapar en oregelbunden rytmik i planteringen.

Grupperna av växter har fördelats som om de vore strödda.

Marktäckande växter kantar planteringen.

Planteringen skulle kunna kompletteras med buskar och träd för att bryta upp mönstret.

Planteringsplan med en rytmisk grupplantering

Teckenförklaring

	<i>Calamagrostis x acutiflora</i> 'Karl Foerster'
	<i>Veronicastrum virginicum</i>
	<i>Sanguisorba tenuifolia</i> var. <i>Alba</i>
	<i>Phlox russeliana</i>
	<i>Hemerocallis</i> 'Catherine Woodbery'
	<i>Polygonatum multiflorum</i>
	<i>Sanguisorba officinalis</i> 'Tanna'
	<i>Thalictrum aquilegifolium</i> 'Albus'
	<i>Salvia nemorosa</i> 'Caradonna'
	<i>Filipendula vulgaris</i> 'Multiplex'
	<i>Astrantia major</i> 'Roma'
	<i>Geranium phaeum</i>
	<i>Hakonechloa macra</i>
	<i>Alchemilla mollis</i>
	<i>Digitalis purpurea</i>
	<i>Iris</i> 'Deep Black' 3 st
	<i>Persicaria affinis</i>

Illustration av grupplantering från sidan inspirerad av J. Hitchmoughs(2017) presentationsteknik.

Mix med modulsystem

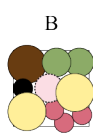
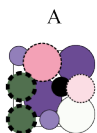
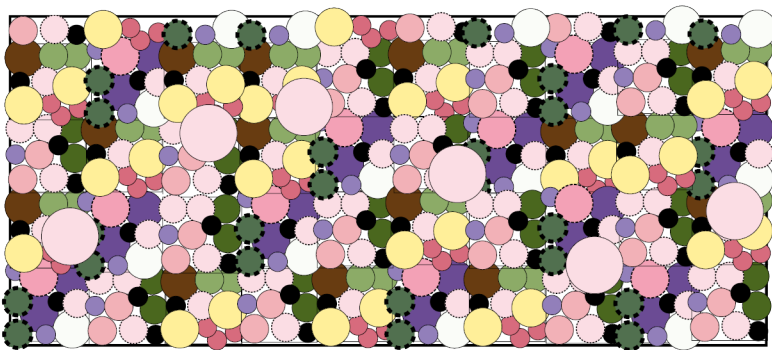
Planteringen är inspirerad av litteraturstudien. Framförallt av det estetiska uttrycket hos Dunnett(2013), Hitchmough(2017) och Rainer & West(2015) planteringar.

Planteringen

Modulerna har samma storlek men är uppdelade i tre olika kombinationer som upprepas enhetligt över hela ytan.

Modulerna a, b och c innehåller 10 växter vardera. En växt har fördelats enskilt över ytan, det är planteringsens karaktärsväxt *Sanguisorba tenuifolia* var. *alba*.

Hela planteringen innehåller blommande arter och är fördelade på ett sätt som undviker att stora områden täcks av en och samma växt.

Teckenförklaring

	<i>Calamagrostis x acutiflora</i> 'Karl Foerster'
	<i>Veronicastrum virginicum</i>
	<i>Sanguisorba tenuifolia</i> var. <i>Alba</i>
	<i>Phlomis russeliana</i>
	<i>Hemerocallis</i> 'Catherine Woodbery'
	<i>Polygonatum multiflorum</i>
	<i>Sanguisorba officinalis</i> 'Tanna'
	<i>Thalictrum aquilegifolium</i> 'Albus'
	<i>Salvia nemorosa</i> 'Caradonna'
	<i>Filipendula vulgaris</i> 'Multiplex'
	<i>Astrantia major</i> 'Roma'
	<i>Geranium phaeum</i>
	<i>Hakonechloa macra</i>
	<i>Alchemilla mollis</i>
	<i>Digitalis purpurea</i>
	<i>Iris</i> 'Deep Black' 3 st
	<i>Persicaria affinis</i>

Illustration av mixad plantering från sidan inspirerad av J. Hitchmoughs(2017) presentationsteknik.

DISKUSSION

Jämförande diskussion kring växtkompositionens komponenter

De olika författarnas synsätt och åsikter har lyfts fram och jämförts. Därför bör allas åsikter och synsätt ha synliggjorts och lyfts fram. Om fler böcker hade bearbetats för denna uppsats hade förmodligen fler åsikter och synsätt identifierats. Förmodligen, eller självklart, finns det fler åsikter och arbetssätt. Om fler växtgestaltare och deras åsikter hade utretts hade det kunnat påverka vilka de primära komponenterna är. Förmodligen skiljer sig åsikterna åt beroende av vilket uttryck de vill skapa. Det här arbetet har fokuserat på växtkomposition i rabatter. Hade visionen hos växtgestaltaren istället varit att skapa en torr plantering med mycket sten och låga växter så hade med all säkerhet åsikterna varit andra, precis som de föreslagna planteringsmetoderna.

De primära komponenterna har identifierats vid jämförandet mellan olika författares åsikter. Resultatet visar de komponenter som flest eller alla författare har angett som en viktig del av rabatten. För en rabatt är dessa komponenter rimliga att anta som de viktigaste, eller åtminstone de vanligast förekommande. Arbetet visar dock inte lika tydligt vilka komponenter som enskilda författare anser är viktiga. Om enbart en författare har angett en komponent har denna utelämnats i arbetet. Detta för att de viktigaste komponenterna verkar de flesta författarna vara ganska eniga om. Färg, form och struktur. Men enskilda författare har andra åsikter, men eftersom målet var att hitta de viktigaste komponenterna är dessa inte intressanta att presentera i någon större omfattning. Hade frågeställningen istället varit att hitta alla komponenter som kan finnas i en rabatt så hade studien och resultatet sett annorlunda ut.

Hur kan de primära komponenterna sättas samman vid gestaltning av en rabatt?

Planteringsmetoderna som presenterats i studien är många gånger sammankopplade med ett visst uttryck. För att skapa ett naturligt uttryck, som en ängsmiljö, krävs det att växterna är placerade på ett visst sätt. Därför blir förmodligen en mix med moduler eller lager det naturliga sättet att göra det på. Dessa planteringsmetoder är i stort sätt framtagna för att göra det möjligt att skapa ett visst uttryck. Precis som Drifts är ett sätt att skapa ett annat uttryck på, vanligen i en rabatt i trädgårdssammanhang. Det är som att växtgestaltarna har arbetat fram en metod för att kunna skapa ett visst uttryck. De som skiljer sig är kanske Oudolfs och Dunnetts planteringsmetoder. De beskriver sin vision om planteringen på ett liknande sätt men vägen dit skiljer sig. Kanske skiljer sig även uttrycken i slutändan, men det naturliga växtsamhället är bådas inspirationskälla.

Ståndort har inte haft en huvudroll i detta arbete men det är omöjligt att utesluta det helt. En långsiktigt hållbar plantering behöver vara baserad på växternas ståndortskrav. Att skapa en plantering enbart utifrån estetik och förändra växtplatsen för att tillfredsställa vissa växter är inte långsiktigt hållbart. Därför går vetenskap och estetik hand i hand. Just för detta arbete behandlades växternas olika

livslängd i viss mån. Livslängden är också en viktig del av planteringen och förvånansvärt nog är det få av författarna som tar upp detta. Kanske skulle detta ha mer plats i diskussionen kring hållbara planteringar. För visst är det skillnad mellan växter som lever kvar i planteringen ett par år jämfört med dem som kan vara för evigt.

Metoddiskussion

Litteraturstudien visar att det finns en sorts grundmetod för hur man utför en växtkomposition. Men den visar också att det finns olika sätt att skapa liknande planteringar på. Det skulle kunna vara en indikation på att det finns lika många metoder som det finns utförare. Alla arbetar på sitt sätt. Man kan nästan säga att det inte finns några rätt eller fel, enbart olika metoder för att sätta samman växter på i en rabatt.

Förmodligen hade studier av befintliga planteringar bidragit till att identifiera fler olika typer av planteringsmetoder. Alternativt hade det gett ett bra bildmaterial att presentera. Detta var tanken initialt men valdes bort eftersom det hade tagit en stor del av den tid som är utsatt för arbetet. Dessutom fanns det funderingar kring hur intressant det verkligen är för att uppnå syftet med arbetet. Om arbetet hade utförts på det viset hade resultatet varit dels beroende av vilka planteringar som finns inom rimliga distanser för att utföra arbetet på. Att åka långt iväg för att analysera och fotografera en plantering var inte möjligt att genomföra. Det hade alltså inneburit att planteringarna som valdes hade behövt finnas i närområdet och i så fall hade resultatet varit starkt kopplat till hur planteringsmetoderna ser ut inom ett visst område. Det hade inte representerat en större helhet. Arbetet som det ser ut idag är internationellt, informationsmässigt. Det innebär förmodligen att litteraturstudien har en större bredd eftersom den bygger på litteratur som representerar olika författare från olika länder. Därmed också olika förutsättningar och inspiration.

Intervjuer med yrkesverksamma hade kunnat ge en intressant insyn i hur de arbetar med växtkomposition och vilka metoder de använder. Det hade varit intressant att veta hur många yrkesverksamma som känner till de planteringsmetoder som har presenterats i studien samt vilka de föredrar.

Resultatdiskussion

Komponenterna i gestaltungsförslagen valdes ut för att visa på olika typer av former. Dessutom valdes några växter som de olika författarna har belyst för att ha en god struktur. För att en växt ska anses som en god strukturväxt ska den ha vissa egenskaper. Ofta ska det vara en växt som växer rakt upp och blir ganska hög. Men om man tänker lite på det här så kan man ifrågasätta detta. Om man tänker bort att struktur också ska innefatta att växten kan behålla sin form under hela vintern och enbart tänker på det estetiska, en växt som är stadig i sitt växtsätt under växtsäsongen, och funderar på om inte fler typer av växter kan kallas strukturväxt. Den växt som har mest struktur borde bero på

vilka växter den kombineras med. I ett visst sammanhang borde en växt kunna vara en strukturväxt medan den i ett annat sammanhang har en annan funktion. Kan man verkligen säga att vissa växter alltid är en strukturväxt, eller kan de ha olika roller beroende av situationen?

Gestaltungsförslagen visar en sammanfattning av de delar som har tagits upp i litteraturstudien. De primära komponenterna används i ett sammanhang som förhoppningsvis kan göra det begripligt för läsaren. Förslagen visar också hur man skulle kunna arbeta själv med sin egen växtgestaltning.

Diskussion kring kunskapsutveckling inom ämnet

Resultatet skulle kunna arbetas vidare med för att skapa ett sorts stöd vid komposition. Det finns fler gemensamma nämnare bland författarnas åsikter, om man bearbetar fler åsikter kan man kanske skapa en stadig grund att utarbeta ett ramverk eller något form av stöd för växtgestaltare. Det hade varit spännande om man hade kunnat identifiera vilken planteringsmetod som är bäst för att skapa ett visst uttryck. På det viset hade man som växtgestaltare kunnat komma fram till sin egen vision, vad man vill skapa. Därefter hade man valt vilka komponenter som behövs för att bära visionen och därefter välja den planteringsmetod som bäst är anpassad för att skapa det uttryck man vill.

SLUTSATS

Studien visar att finns gemensamma åsikter kring vilka de primära komponenterna i rabatten är ,samt vilka de viktigaste växtformerna. Dessutom vilka växter som har en god struktur. Arbetet har visat på att det finns en sorts mall för vilka planteringsmetoder man kan använda vid växtkomposition.

REFERENSER

TRYCKTA KÄLLOR

Diblik, R. (2014). The Know Maintenance Perennial Garden. 1st ed. Portland, Oregon, Timber Press Inc.

Dunnett, N. (2019). Naturalistic Planting Design The Essential Guide, Filbert Press.

Hansen, R. Stahl, F (1993) Perennials and their garden habitats .4.ed. Cambridge: Cambridge Univ. Press.

Hawthorne, L. (2009). Gardening with shape, line and texture Portland, Oregon, Timber Press Inc.

Hitchmough, J. (2017) Sowing beauty: designing flowering meadows from seed, Portland, Oregon, Timber Press Inc.

Kiss, D. (2017). Designing Outside the Box : landscape seeing by doing, David J. Kiss.

Kühn, N. (2011). Neue Staudenverwendung. Wollgrasweg 41, 70599 Stuttgart, Eugen Ulmer KG.

Oudolf, P. K., Noël (2013). Planting: A new perspective, Timber Press Inc.

Piet Oudolf, N. K. (1999). Designing with plants. London, Octopus Publishing Group.

Rainer, T. & West, C. (2015). Planting in a post-wild world : designing plant communities for resilient landscapes. Portland, Oregon, Timber Press.

Robinson, N. (2016). The planting design handbook 711 Third Avenue, New York, NY 10017 & 2 Park Square, Milton Park, Abingdon, Oxon OX14 4RN, Routledge.

DIGITALA KÄLLOR

Bisgrove, R. (2006). The colour of creation: Gertrude Jekyll and the art of flowers. *Journal of Experimental Botany*, vol. 64(18), pp. 5783-5789 England.
https://slu.primo.exlibrisgroup.com/permalink/46SLUB_INST/kl53n/cdi_proquest_miscellaneous_1490745762 Tillgänglig: 2021-04-27

Nationalencyklopedin a Komposition.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/komposition>,

Nationalencyklopedin. Tillgänglig: 2021-04-26

Nationalencyklopedin b Kontrast <https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/kontrast>,
Nationalencyklopedin. Tillgänglig: 2021-05-11

Kuehni, R.G. (2012). Color: An Introduction to Practice and Principles. 3. Aufl. New York: Wiley.
https://slu.primo.exlibrisgroup.com/permalink/46SLUB_INST/kl53n/cdi_askewsholts_vlebooks_9781118533550 Tillgänglig: 2021-05-11

Körner, S. B.-H., Florian; Huxman, Nora (2016). Richard Hansen and modern planting design. *Journal of Landscape Architecture* 11: 18-29.
https://slu.primo.exlibrisgroup.com/permalink/46SLUB_INST/kl53n/cdi_informaworld_taylorfrancis_310_1080_18626033_2016_1144658 Tillgänglig: 2021-05-13

Sepahi, A. (2000). Nature as Model for Large-scale Planting Design. *Landscape Research* 25: 63-77.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01426397.2011.638740> Tillgänglig: 2021-05-13

Smidth, C. (2017). New Perspectives in Design and Maintenance of habitat-based Perennial Plantings.
movium.slu.se
https://www.movium.slu.se/sites/default/files/course/12467/files/documentation/cassian_schmidt.pdf
Tillgänglig: 2021-05-13

BILDKÄLLOR

John Doe (CC-BY-SA-3.0) GoetheFarbkreis, handritad bild av Goethes färgcirkel, via Prof.

Dr. Hans Irtel (1810) Theory of Colours. Tillgänglig: Creative Commons

Länk: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:GoetheFarbkreis.jpg> 2020-10-31

gennadyalexandrov (CC BY 2.0.) Great Burnet (Sanguisorba officinalis), fotografi. Tillgänglig:

Creative Commons Länk: <https://search.creativecommons.org/photos/4c2a49f9-3b21-46bd-86af-d76cba29e3c5> 2021-05-10

Epibase (CC BY 3.0.) Filipendula vulgaris Multiplex 1a.UME.JPG Tillgänglig: Creative Commons

Länk: <https://search.creativecommons.org/photos/c8c0ef20-393b-44f7-bd3e-33eab1142117> 2021-05-10

Rachelgreenbelt (CC BY-NC-SA 2.0.) hemerocallis CATHERINE woodbery orchid self throt green, multiplant, myyard, tradescantia blue, jdy176 XX20140625102536.jpg Tillgänglig: Creative

Commons <https://search.creativecommons.org/photos/baa4ec80-cd97-4069-b22c-30f3b7b0ef85> 2021-05-10

tsiegretlop (CC BY 2.0.) Thalictrum aquilegiifolium (3), fotografi, Tillgänglig: Creative Commons

<https://search.creativecommons.org/photos/29589ac2-1448-4f78-b5b2-91429d8fa741> 2021-05-10

floyddriver (CC BY-NC 2.0.) geranium-phaeum , fotografi. Tillgänglig: Creative Commons

<https://search.creativecommons.org/photos/8a4f6b08-91bb-474a-a3b4-9daa40ee3336> 2021-05-10

anya.andreyeva (CC BY-NC 2.0.) Salvia nemorosa 'Caradonna' , fotografi. Tillgänglig: Creative

Commons <https://search.creativecommons.org/photos/593407de-10a5-46fe-a28b-b0bc7c261054> 2021-05-10

rachelgreenbelt (CC BY-NC-SA 2.0.) persicaria affinis darjeeling red, jdy253 XX201109107216.jpg,

fotografi. Tillgänglig: Creative Commons <https://search.creativecommons.org/photos/3552c889-46b9-4b30-884e-c4756d1175a2> 2021-05-10

jacki-dee (CC BY-NC-ND 2.0) deep, fotografi. Tillgänglig: Creative Commons

<https://search.creativecommons.org/photos/d524bc6d-895c-49e0-827a-dc0ac94de23d> 2021-05-10

Jean-Pol GRANDMONT (CC BY-SA 3.0.) File:0 Astrantia major 'Roma' - Yvoire.jpg, fotografi.

Tillgänglig: Creative Commons <https://search.creativecommons.org/photos/8ebca1b6-6ed6-48c4-988c-5be66ee4349c> 2021-05-10

J.G. in S.F. (CC BY-NC-ND 2.0.) Polygonatum multiflorum #1, fotografi. Tillgänglig: Creative Commons <https://search.creativecommons.org/photos/55ebef28-3580-4b18-a6a6-d5db979356cd> 2021-05-10

brenkee (CC0 1.0.) Digitalis purpurea (foxglove, common foxglove, purple foxglove or lady's glove), fotografi. Tillgänglig: Creative Commons <https://search.creativecommons.org/photos/ac063f4c-1e4f-4cdd-99bd-2294b6c2f8f8> 2021-05-10

KF-Photo (CC BY-NC-SA 2.0.) Alchemilla mollis, fotografi. Tillgänglig: Creative Commons <https://search.creativecommons.org/photos/7a017a65-0c89-465c-a159-89660bf8c055> 2021-05-10

OPUBLICERAT MATERIAL

Svensson, K. (2018) Designing with plants [Opublicerat material] Alnarp, Sveriges lantbruksuniversitet

TABELLFÖRTECKNING

TABELL 3 DE OLIKA FÖRFATTARNAS UPPDELNING AV FORM, EN SAMMANFATTNING	13
TABELL 1 DUNNETTS(2019) BESKRIVNING AV FORM I TABELLFORMAT.....	14
TABELL 2 ANTAL REFERENSER PER NÄMND FORM	15
TABELL 4 FÖRFATTARNAS VAL AV BEGREPP	16
TABELL 5 FÖRFATTARNAS VAL AV BEGREPP	16
TABELL 6 FÖRFATTARNAS VAL AV BEGREPP	16
TABELL 7 FÖRFATTARNAS VAL AV BEGREPP	17
TABELL 8 FÖRFATTARNAS VAL AV BEGREPP	18
TABELL 9 FÖRFATTARNAS VAL AV BEGREPP	18
TABELL 10 FÖRFATTARNAS VAL AV BEGREPP	19
TABELL 11 NYANSLIKA FÄRGER TILLSAMMANS SKAPAS HARMONI(ITTEN 1961).....	21
TABELL 12 BESKRIVNING AV FÄRGEFFEKTER(ROBINSON 2016).....	22
TABELL 13 DEFINITION AV STRUKTUR.....	23
TABELL 14 VISAR EN GRADIENT MED VÄXTER SOM HÅLLER EN GOD STRUKTUR ÅRET RUNT TILL DE SOM HELT TAPPAR SIN STRUKTUR MEN SOM ISTÄLLET ÄR GODA FYLLNADSVÄXTER(UDOLF 1999) TABELLEN ÄR SKAPAD EFTER INNEHÅLL I BOKEN.....	25
TABELL 15 TABELL SOM VISAR VÄXTERNAS FÖRVÄNTADE LIVSLÄNGD I PLANTERINGEN(UDOLF 2013) INNEHÅLLET I TABELLEN ÄR SKAPAD AV INFORMATION FRÅN BOKEN.....	25
TABELL 16 OLIKA MÖJLIGHETER ATT SKAPA KONTRASTER NÄR MAN ANVÄNDER PERENNER I PLANTERING(KÜHN 2011), ÖVERSÄTTNING FRÅN TYSKA AV HANNA BLOMSTRAND	27